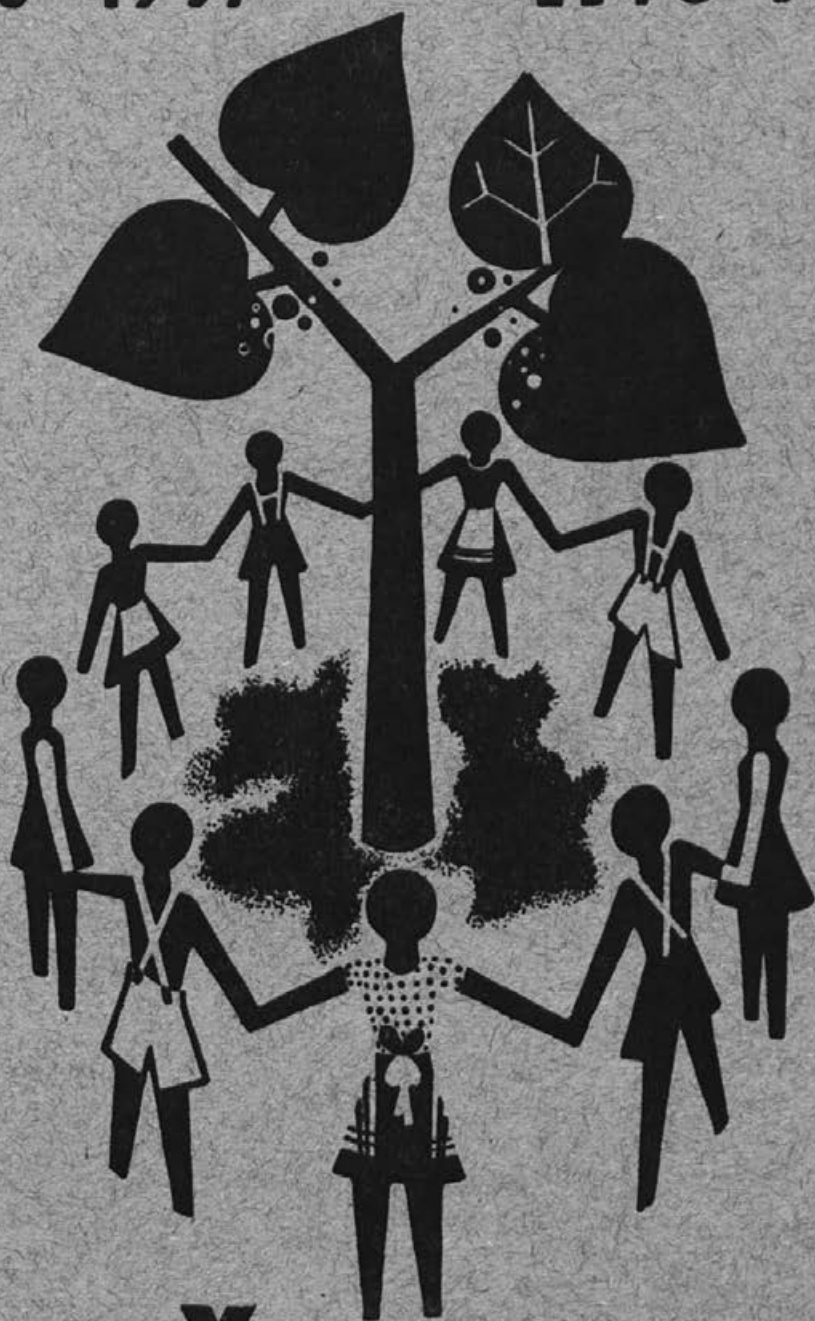


1936-1937

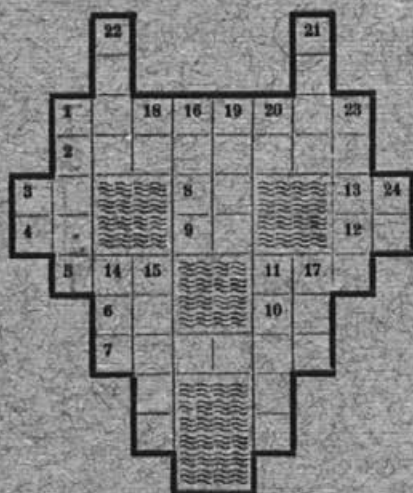
LETO VIII.



NAŠ^v 2 ROD

KRIŽANKA: PARKELJNOVA GLAVA

Sestavili šolarji v Lokovcu



Vodoravno: 1. Je parkelj, pa tudi medved. 2. Udarjati. 3. Priredni veznik. 4. Nikalnica. 5. Cesar. 6. Predlog. 7. Del cerkvenega leta. 8. Osebni zaimsek, 1. os., množ. 9. Pivo. 10. Glavni števniki, krajša oblika. 11. Cesar. 12. Igralna karta. 13. Podredni veznik.

Navpično: 1. Zajec. 3. Priredni veznik. 11. Pomeni. 14. Žensko krstno ime. 15. Brezčični brzojav. 16. Predlog; če se kdo ne zglaši, temveč kar nadaljuje pot. 17. Pripadnik staroslovanskega plemena. 18. Svojerodno. 19. Starogrški junak z ranljivo peto. 20. Kazalni zaimsek. 21. Pridevnik od zlati. 22. Prislov, nikalnica. 24. Okrog tega se vrti kolo.

RAZPIS NAGRAD: Dva izžrebana rešilca prejmeta lepo darilo.

Izmed rešilcev križank v 1. številu »Našega roda« sta bila izžrebana: Vidmar Marija, IV. r. na Vrhniki, prejela polnilno pero, ter Gašper Jože iz Škal, prejel lep žepni nožič.



Vaše perilo perite le s sredstvi, ki mu ne škodujejo.
To sta „Hubertus“ milo in „Perion“ pralni prašek.
N a š a d o m a č a i z d e t k a !

Glavni in odgovorni urednik Josip Ribičič.

Tisk Učiteljske tiskarne v Ljubljani (predstavnik Franc Štrukelj).

Otroci! Prosite mamice, da Vam pripravijo jedila iz „Eta“ ovsenih kosmičev, kajti pomnite, da:



„Eta“ ovseni kosmiči krepijo mišice in utrjuje kosti,

„Eta“ ovseni kosmiči so izborna hrana za otroke in odrasle,

„Eta“ ovseni kosmiči dajejo izvrstno juho.

Poizkusite enkrat z „Eta“ ovsenimi kosmiči.

V vsaki trgovini dobite „Eta“ ovsena kosmiče in navodila za uporabo.

Izdeluje jih tovarna hranil „ETA“, Kamnik

Klišee

eno- ali večbarvne, za časopise, knjige, razglednice itd., izdeluje

klišarna

»Jugografika«

Ljubljana, Sv. Petra cesta 23

Prijateljčki!

Dekler bom hodil v šolo, bom kupoval vse šolske potrebščine v trgovini

IV. Bonač,
v Šelenburgovi ulici

kjer kupuje tudi moj očka
vse pisarniške potrebščine

Blago je prvovrstno in poceni, zato trdijo tudi Vam priporočam

Otroci, hranite in varčujte,
p o m n i t e :
iz malega raste veliko!

MESTNA HRANILNICA LJUBLJANSKA

izdaja na dom domače hranilnice,
najboljše učence obdaruje z zlatimi
darilnimi knjižicami. Stopite tudi Vi v
krog njenih vlagateljev in varovancev!

Ljudska samopomoč

reg. pomožna blagajna

Maribor, Grajski trg 7

Poverjeničstvo: Ljubljana, Tyrševa 34

zavaruje

za pogrebno vse zdrave osebe
od 17. do 70. leta do največ
Din 10.000.—

Za dobo vse mladoletne od 1. do
16. leta do največ Din 25.000.—

Ustanovljena leta 1927. Izplačala do danes nad 25 milijonov na pogrebninah in dotah.

Zahtevajte brezobvezno in zastonj pristopne izjave.

Zaupniki se sprejmejo za vsak kraj draveke banovine.

Rezervni fond nad 5 milijonov Din



ZA MIKLAVŽA

zelo prikladna darila nudi trdke

A. & E. SKABERNÉ
LJUBLJANA



Kako dolgo jih bo še ohranil?

Beli in lepiso ti zobje! Vendar je lahko mogoče, da se je na notranji strani že tvoril nevarni zobni kamen, ki je zelo pogosto vzrok težkih zobnih obolenj. Zdravi zobje so dragoceno! Varujte jih! Čistite svoje zobe redno, zjutraj in zvečer, s Sargovim Kalodontom. Kajti Sargov Kalodont je edina zobna krema v naši državi, katere vsebuje sulforicinoleat, že neštetokrat preizkušeno sredstvo proti zobnemu kamnu. Samo z rednim čiščenjem zob s Sargovim Kalodontom se odpravi zobni kamen in se prepreči njegova ponovna tvoritev.

★ **Pozor!** Poskusite enkrat novo ustno vodo Kalodont. Koncentrirana sestavina, zelo varčna v uporabi, razkužuje in ugodno osvežuje.

SARGOV

**PROTI
ZOBNEMU
KAMNU**

KALODONT

DOMAČI IZDELEK

**Šolske knjige,
šolske
potrebščine**

**KNJIGARNA
„UČITELJSKE TISKARNE
R. Z. Z. O. Z.“
LJUBLJANA
PODRUŽNICA MARIBOR**

NAŠ ROD

OTROKOVA VPRAŠANJA

N U Š A R A P É T O V A

Otrok: *Kaj je svoboda, čuj, mamica zlata,
in kaj domovina je naša bogata?*

Mati: *Daj, dete, premisli: če ptička ujeta,
ne more v svoj gozd, je v robstvo zakleta.
kako ji pač takrat je v srčecu drobnem?*

Otrok: *Oh, čuti pač, mati, da v svetu hudobnem,
ki kletko skoval je, zaprl jo vanjo,
vzel gozd ji zeleni
tako zaželjeni,
ni sonca, ni sreče, veselja ni zanjol!*

Mati: *Da, res je, dete, in vidiš, tako,
tako nekoč z nami je tudi biló:
Zaklenjeni v ječe temo neizprosno
živeli življenje smo težko, neznosno.
A prišel je kralj, je tujce zdrobil,
bratom ene krvi zlat dom je zgradil.*

Otrok: *A kdo bil ta kralj je, kdo tujci in bratje?
Pa dom naš zdaj res že ves svetel in zlat je?*

Mati: *Glej, tujec nam dolgo je gospodoval
dokler ni kralj Peter Veliki nam vstal.
In bratje, veš, dete, so naše krvi,
ki govor ves njihov kot naš nam zveni.
A dom naš bo zlat, če vanj boš ti veroval,
ga ljubil, zanj delal in mu srečo koval!
Ko zrasteš in um se še bolj ti zbistri,
spoznaš, kar zdaj se neznano ti zdi.
Takrat, otrok moj, srce ti zaslutilo bo,
kaj prvi december nam je, občutilo bo.*

UBEŽNIK

OSKAR HUDALES

(Ilustrirala Marja Tratnikova)

II.

Vlak je enakomerno drdral skozi noč. Ustavljaj se je na postajah in zopet brzel dalje proti svojemu cilju. Na neki postaji sta vstopila dva moža ter sedla na klop, pod katero je ležal Jakec. Glasno sta govorila, pila iz zelene steklenice, kadila in pljuvala na vse strani. Na naslednji postaji sta zopet izstopila in Jakec je ostal sam.

Vlak je sunkoma obstal. Živahni klici in snopi luči so udarili skozi okna. V mestu smo, je pomislil Jakec in zlezel izpod klopi. Ni se motil. Morje hiš je ležalo za postajo. Iz vlaka so se vsipali ljudje.

Izstopil je tudi on. Pomešal se je med ljudi in korakal kar z njimi, saj so šli vsi v isto smer. Kam sedaj? Malo čudno mu je bilo pri duši. Drenjal se je z drugimi vred proti izhodu. Tam mu je vnovič od straha zastala sapa. Videl je, kako so potniki oddajali vozne listke. Ti nesrečni vozni listki! On ga zopet ni imel. Kaj naj naredi? Naj beži nazaj? Kam? V mesto mora priti, naj ga stane, kar hoče. Mogoče se pa le izmuzne brez vozovnice skozi vrata. Toda — — —

»Kje imaš karto?« ga je strogo vprašal vratar.

»Nimam je,« je Jakec jokaje odvrnil. »Ne morem si je kupiti. Prosim, izpustite me.«

Železničar ga je trdo držal za vrat.

»Pri nas nič ne barantamo,« je odvrnil strogi mož. »Gospod stražnik, tu imate ptička. Opravite vi z njim.«

Komaj se je Jakec zavedel, že je bil v rokah drugega človeka v črni obleki z rdečimi našivi in kratko palico v levici.

»Pojdi z menoj,« je mrzlo in kratko ukazal stražnik.

Odvedel ga je skozi gnečo na ulico. Mimo nekaterih hiš ga je vodil, skozi široka vežna vrata, nad katerimi je visel napis »Policajska stražnica«, v tesno, slabo opremljeno sobico. Tam je bilo še več takih mož s kratkimi palicami. Eden izmed njih je sedel za mizo in nekaj brskal po papirjih. Vprašujoče je pogledal prišleca.

»Tale dečko se je z zadnjim vlakom pripeljal brez vozovnice,« je javil stražnik.

Mož za mizo je zapičil pogled v Jakeca in vprašal: »Zakaj nisi imel voznega listka?«

»Nisem ga mogel kupiti,« je kratko odvrnil Jakec.

»Pa si se kar skril v vlaku, kaj ne?«

Jakec je prikimal.

»Kako se pišeš?«

»Jakec Verbič.«

»Odkod si doma?«

»Iz Lukovice.«

Jakec je opazil, da si je mož zapisoval odgovore na košček papirja. Namah ga je postalo strah vsega, kar se je godilo krog njega. »Kaj bodo z menoj?« je pomislil. »Domov me odvedejo. Moram najti kak izgovor, da se to ne zgodi.«

»Zakaj si zapustil dom?« je zopet začel izpraševati mož za mizo.

»Staršev nimam,« se je zlagal Jakec. »K teti sem hotel iti v mesto.«

Izpraševali so ga še dalje, kako je teti ime, kje stanuje in s čim se peča. Sedaj Jakec ni več mogel govoriti resnice. Bal se je, da ga ne bi kaznovali, da ga ne bi zopet dali nazaj hudobni mačehi in strogemu očetu. Rekel je neko ime, povedal, da ne ve, kje teta stanuje in da dela v neki tovarni. Trdno je upal, da ga bodo sedaj izpustili. A zmotil se je. Eden stražnikov ga je po izpraševanju prijel za roko ter ga zopet odvedel.

Hodila sta po napol praznih ulicah. Stražnikove trde stopinje so gluho odmevale med razsvetljenimi hišami. Jakca je nenadoma popadel čuden strah. Najrajši bi se iztrgal molčečemu stražniku ter zbežal ven na polje. Tam ni bilo hudobnih ljudi. Tam je bila samo dišeča zemlja in zvezdnato nebo nad njo. Šel bi, kamor bi se mu zljubilo.

Obstala sta pred nizkim, širokim, mračno zidanim poslopjem. Pred lučjo nad vhodom je blestel velik napis »Dečja stanica«, ki ga Jakec ni razumel. Prepričan je bil, da je to ječa. Spomnil se je vsega, kar so ljudje pripovedovali o ječah. Obupno je sklenil roke in med hlipajočim jokom prosil, naj ga izpusti. Med tem je bil stražnik že pozvonil. Med vrati se je pokazal suh človek z bledim obrazom.

»Nekega ubežnega ptička sem vam pripeljal, gospod prefekt,« je rekel stražnik. »Obdržite ga pri vas tako dolgo, da najdemo njegove ljudi. Potem ga zopet spravimo domov. Lahko noč!«

Mladi človek je odpeljal dečka skozi širok, temen hodnik, prek pustega dvorišča v veliko, razsvetljeno sobo. Tri vrste belih postelj je Jakec ugledal v njej. Na njih so ležali dečki njegove starosti. Vsi so spali.

»Umij se!« je ukazal prefekt. »Potem pa zlezi v ono-le posteljo.«

Jakec je ubogal kakor stroj. Preveč je doživel ta dan, da bi se mogel količkaj upirati. Bilo mu je že res vseeno. Zlezel je v posteljo. Ko je prefekt ugasnil luč, kljub utrujenosti ni mogel zaspati. Bil je čisto zbegan. Sam ni vedel, kaj se prav za prav godi z njim. Čutil je samo to, da mu bela, čista postelja izredno dobro de. Preden je zaspal, je poizkusil napraviti račun o vtisih in doživljajih preteklega dne. Zavedel se je samo enega: če ostane v tej hiši, ki očitno ni bila nobena ječa, pridejo lepega dne ponj in ga odvedejo domov. Toda vrniti se ni hotel. Nikdar! Saj vendar ne morejo biti vse žrtve zaman. Sklenil je, da pobegne že naslednji dan, pa naj bi mu v novem domovanju še tako dobro šlo. Zaspal je — — —

Glasno govorjenje in vrvenje ga je vzdramilo. Še napol zaspan je skočil iz postelje in se oblekel. Novi tovariši so ga radovedno gledali ter izpraševali, kako in kaj. Jakec pa je bil nezaupen. Ničesar ni hotel povedati. Takoj po zajtrku ga je peljal prefekt h gospodu ravnatelju, debelemu, rdečeličnemu in gladko obritemu možakarju. Hudo ga je pogledal, sedeč na mehkem stolu in ga izpraševal, kakor stražnik prejšnji večer. Jakec je bil previden. Izpovedal je isto, kakor stražniku. Čuval se je, da ga ne bi dobili na laži.

Dan v zavetišču mu je hitro potekal. Družčine, jedi in zabave je bilo dovolj. Vendar Jakec ni pozabil na to, da lahko že naslednji dan pridejo ponj in ga odvedejo domov. Tja pa ni hotel iti. Nikakor se ni mogel sprijazniti z mislijo, da bi se vrnil. Vedno je mislil na beg. Čakal je samo ugodne prilike.

Po južini so se na dvorišču igrali z žogo. Tudi Jakec se je pomešal med igralce, tekal, lovil in brcal žogo ter pazno oprezal, kdaj pride njegov trenutek. Prefekt, ki je pazil nanje, se je zamislil v debelo knjigo in hodil z enega konca v drugega, kakor bi ničesar ne bilo krog njega. V hipu je zletela žoga čez visoko ograjo.



»Zdaj!« je pomislil Jakec in splezal z nekaterimi dečki na plot, kakor da hoče iskati izgubljeno igračo. Jadrno so poskakali na ulico. Tovariši so vneto iskali žogo, Jakec pa je smuknil okrog vogala in bežal, kolikor so ga noge nesle. Posrečilo se mu je. Najprej se je napotil proti postaji. Nihče se ni zmenil zanj. Kar naravnost skozi veliki vhod jo je mislil mahitati na peron. Vrata ga je zavrnil, češ naj si kupi peronsko karto. Zopet smola! Kaj naj počne? Bolj ko je ugibal, bolj nejasen mu je bil položaj. Uvidel je, da se v mestu ne bo mogel prikrasti na vlak. Spomnil se je, da bi na kakšni manjši postaji to lažje storil. Torej hitro iz mesta, dokler mu ne bodo za petami. Okrenil

se je in hitel po živahnih ulicah. Marsikaj je bilo videti na njih, a Jakec ni imel časa. Rad bi se ustavil tu in tam, toda strah in želja, da pride čimprej iz mesta, sta ga gnala dalje. Šel je preko mosta in prišel v manj živahno predmestje. Ulice so bile tam bolj mrtve, skoraj prazne. Jakec je šel počasneje. Da bi se le mogel splaziti na vlak! Tam bi bil rešen. Zopet bi bil na veselem potovanju v boljše kraje in k boljšim ljudem. Tam ga gotovo ne bo nihče ustavljal in izpraševal. In ko se vrne bogat, bodo vsi bolj prijazni z njim.

Zavil je krog vogala in skoraj butnih v stražnika. Nepopisen strah, da ga bo stražnik prijel in odvedel s seboj, mu je šinil v kosti. Začel je divje bežati. Stražnik je klical za njim, on pa se ni ustavil. Tedaj se je tudi stražnik spustil za njim. Po kratki dirki preko ceste in pločnika, ga je prijel za vrat. Ali je res izgubljen? Ali je konec z njim? Zopet ga bodo izpraševali. Človek bi moral biti mutast kakor Jernejev Franček v Lukovici. Jakec je sklenil, da bo tudi on mutast. Potem ga stražnik gotovo izpusti.

»Kdo si?« je vprašal mož postave.

Jakec ni odgovoril. Samo pokazal je, da ne zna govoriti.

Stražnik pa s tem ni bil zadovoljen. Prijel je Jakca za rokav in mu namignil, naj gre z njim. Zadnji hip je hotel zbežati, toda stražnik ga je prijel še trše. Jakcu so se od žalosti in bolečine udrle solze po licih. Zopet so ga gnali v mesto, zopet je bil bliže nevarnosti, da ga odvedejo domov. Morda ga bodo dali celo nazaj v zavod. Tam ga bodo spoznali, razkrinkali kot lažnika in kaznovali, ker je ušel. Še enkrat se je poizkusil iztrgati iz trdih stražnikovih pesti. Sunil je s tako močjo, da je skoraj odtrgal rokav od srajce, a zaman.

»Ti smrkavec!« se je razhudil stražnik in ga nemilo prijel za uho. Jakec je tiho zajokal. Hotel je že glasno poprositi za usmiljenje, a

se je še pravočasno spomnil, da mora ostati nem. Prve žarnice so zagorele na ulicah, ko sta se ustavila pred visokim, starim poslopjem. Odšla sta po stopnicah in stopila v majhno sobo. Starejši gospod z očali na zakrivljenem nosu je stal pri oknu.

»Nekega mutastega dečka sem pripeljal,« je rekel stražnik in strumno pozdravil. »Našel sem ga na svojem službenem mestu.«

»Mutastega?« je vprašal gospod in premeril Jakca s strogim pogledom. »Čakajte, da ga popišem. Odpeljite ga nato v zavetišče.«

»Zopet moram v zavod,« je pomislil deček. »Nikdar! Po poti mu uide.«

Zopet je nekdo stopil v sobo. V svojo največjo nesrečo je Jakec v prišlecju spoznal tistega stražnika, ki ga je bil prejšnji večer prijel na postaji. Cutil je, kako so mu mravlje spreletele hrbet. A tudi stražnik je spoznal Jakca.

»Oho!« je vzkliknil. »Ti si zopet tu?«

»Kaj ga poznate?« je vprašal gospod z očali.

»Seveda ga poznam. Verbičev Jakec iz Lukovice je. Včeraj se je brez vozovnice pripeljal v mesto in sem ga zato oddal v zavetišče.«

»Kako pa veste, da je Verbičev Jakec?«

»Saj je to sam povedal!«

»Kaj? Sam je povedal? Danes pa je mutast.«

Jakec je v strahu glasno zajokal, se skril v kot, zakril oči z rokami in venomer prosil: »Izpustite me! Izpustite me!«

»Ah, seveda!« Stari gospod se je prisiljeno zasmeljal. »Takih ptičkov, kakršen si ti, pa še celo ne izpuščamo. Sedaj se bomo nekoliko natančneje pomenili.«

Jakec je uvidel, da je igro izgubil, a ostal je trdovraten. Nek čuden odpor proti vsem in vsakomur mu je vstal v srcu. Naj so kričali vanj, naj so mu lepo prigovarjali, ničesar niso dosegli. Trmasto je vztrajal pri izpovedih prejšnjega večera. Ko so mu vzeli prstne odtise, mu obesili krog vratu ploščico z neko številko in ga fotografirali, ga je stražnik zopet odgnal v otroško zavetišče. Jakec je stisnil zobe in sklenil, da ostane uporen do konca. Čemu ga ne pustijo pri miru? Čemu ne bi smel v svet? Zakaj si ne bi smel poiskati sreče? Saj je svet za vse dovolj širok in za vse je ista pravica. Zakaj bi je zanj ne bilo? Nalašč si jo sam poišče. Nič več se ne bo bal, nič več jokal. Naj ga pretepajo, naj ga zapirajo, zbežal bo zopet in zopet, dokler se mu ne posreči.

V zavetišču ga je prefekt molče sprejel. Rekel mu je samo:

»Vajen sem takih ljudi, kakršen si ti, Jakec. Ne vem pa, kako se bosta jutri pogledala z ravnateljem. Nič dobrega te ne čaka.«

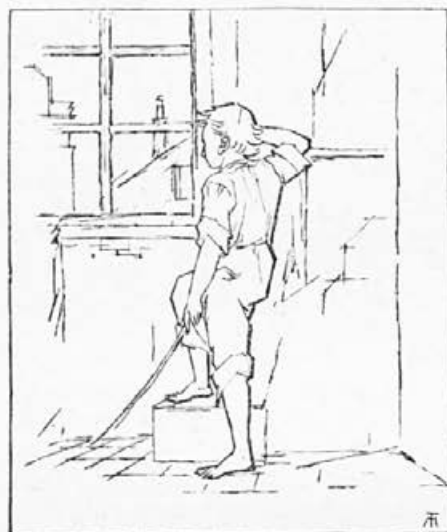
Jaku se je zdelo, da je to edini človek, ki vsaj nekoliko sočustvuje z njim. Milo se mu je storilo in za hip je pozabil na svojo upornost. Komaj je zadrževal solze, ko ga je zaprosil: »Prosim, izpustite me!«

Prefekt je stopil k njemu, mu položil roko na glavo in rekel: »Tega ne morem storiti, Jakec. Zakaj si tako uporen? Glej, vsakdo mora nositi težko breme skozi življenje. Nosi ga junaško še ti. Vrni se domov in potrpi.«

Jakec je odkimal. Kakor bi čakal tega trenutka, da nekomu razloži svoje bridkosti, je povedal vse, kar ga je težilo. Pravil je o razmerah doma in o svojih ciljih. Hvaležen je bil, da ga je mladi človek hotel poslušati. Veliko tolažbo je našel v tem.

»Razumem te, Jakec,« je prefekt zaključil pogovor. »Veš kaj?« Prosi ravnatelja, naj te sprejme v zavod. Tu ti ne bo hudo!«

Deček je molčal. Dobremu človeku ni hotel ugovarjati, a v zavodu ni mogel ostati. Hotel je ven; še bolj, ko kdaj prej si je zaželel prostosti in belih cest. Truden in zbit je legel v posteljo. Vso noč se mu je sanjalo o neki prelepi pokrajini daleč za gorami, kjer bi počel, kar bi hotel, kjer bi ga vsak sprejel kot tovariša. Lepo bi bilo...



Kruta resnica naslednjega dne, ko je stal pred ravnateljem, ga je uverila o tem, kako daleč je sreča. Ravnatelj ga je sprejel mrzlo in strogo.

»Potepuh, nemarnež!« je zakričal vanj. »Da si boš zapomnil: ker si zbežal iz zavoda, boš danes in jutri zaprt. Nihče ne sme k tebi. Odvedite ga!«

Jakec je hotel nekaj reči, opravičiti se, a je molčal, ko je videl strogi in mrki ravnateljev pogled. Stari sluga ga je prijel za roko, odvedel v prvo nadstropje in ga zaklenil v samotno sobico. Ničesar ni bilo v njej razen kupov umazanega perila in prazne omare. Stopil je k zamreženemu oknu in pogledal na pusto dvorišče. Njegovi tova-

riši so se ravnokar odpravljali v šolo. Ko so odšli, je v velikem poslopju vse utihnilo. Obupna samota je obdala Jakca.

Tu, v tej luknji naj preživi dva dni? In potem?

Jakec je sedel na kup perila, podprl glavo z dlanmi in mislil težke misli. Treba se bo torej le vdati v usodo. Naj res že obupa? Pogledal je po sobi, a nikjer ni našel ničesar, kar bi mu obljubljalo beg. Poizkusil je odpreti vrata, a so bila trdno zaklenjena. Potrpeti bo treba, si je mislil. Dva dni že prebije, potem pa uide ob prvi priliki.

Okrog poldneva je zaslišal na stopnicah drsajoče korake. Nekdo se je bližal njegovi ječi. V tem hipu mu je šinila v glavo rešilna misel. Smuknil je v omaro in priprl vrata za seboj. V sobnih vratih je zaškripal ključ in Jakec je skozi ključavnico zapazil, da je v sobo stopila debela kuharica. Prinesla mu je kosilo. Na pragu je začudeno obstala.

»Jakec!« je poklicala.

Jakec pa se ni oglasil. Skoraj bi se bil zasmejal, ko je ugledal njen obraz. Kuharica je postavila kosilo na tla in odcapljala po stopnicah.

»Zdaj!« je pomislil Jakec in šinil iz omare. Na dušek je izpil juho, zagrabil košček kruha in mesa ter odbrzel na dvorišče. Tam je videl kuharico, kako se je žurila v prefektovo sobo. Najbrž mu je hitela praviti, da je deček izginil kakor kafra. Jakec je hotel najprej zbežati na igrišče, preskočiti plot in izginiti. Toda je zapazil, da večna vrata niso zaklenjena. Urno je stekel po hodniku in smuknil na ulico.

Globoko je vzdihnil. Zopet je bil prost.

Pohitel je čez ulico in izginil za bližnjim plotom. Ustavil se ni niti za trenutek. Rahel dež je rosil z neba...

(Se nadaljuje.)

VRABČEK S ČRNO OV RATNICO

FRANCE BEVK

(Ilustriral F. Omahen)

Biló je predlansko zimo. Od Čavna je preko Kostanjevice zavijala burja. Premrli vrabci so se obešali na šibaste veje murve in čivkali. Njihove vrečice so bile prazne, a zrnja nikjer, nikjer kake jagode.



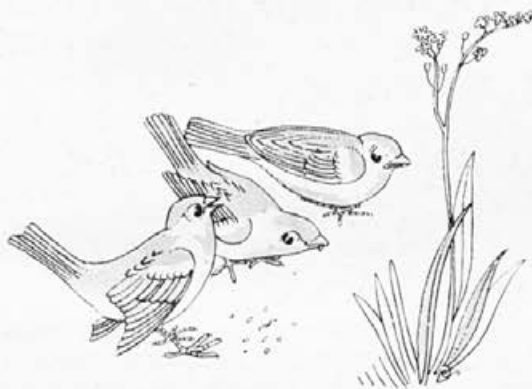
Odprl sem okno in jim za zabavo vrigel drobljanček kruha. Najdrznejši ga je popadel, komaj da je priletel na tla. Že je frknil v vrt med golo drevje. Sedem vrabčkov pa kričé za njim. Vrabček s kruhom v grm, v grm tudi sedem tovarišev. Pa vsi skupaj na drevo, okoli hiše, na drugo stran ceste in nazaj.

Zima, burja — bili so lačni.

Od takrat sem jim vsako jutro metal v drobne koščke zrezanega starega kruha. Postali smo si znanci. Še več — dobri prijatelji.

Ne z vsemi. Nekateri si niso upali v bližino. Ali so bili tako bojazljivi ali tako previdni? Po strani so gledali, a nato so najdrznejšim popadli kosilce izpod kljuna.

Teh nimam rad. Najdrznejši pa so mi v veselje. Vstanem — že se objestni in ljubki zibljejo na mladikah. Pogledujejo me z enim očesom in čiv-



kajo: »Si že vstal? Boš dal?« Če se obotavljam, poskakujejo vedno bliže, obešajo se prav na konce šibastih vej. Kralj teh predrznežev, vrabček s črno progo okoli vratu, pa se nazadnje dvigne, mi frči prav mimo nosa in nazaj. Pa prifrči spet in spet! In čivka vedno glasneje. To je resen opomin: dalj kruha!

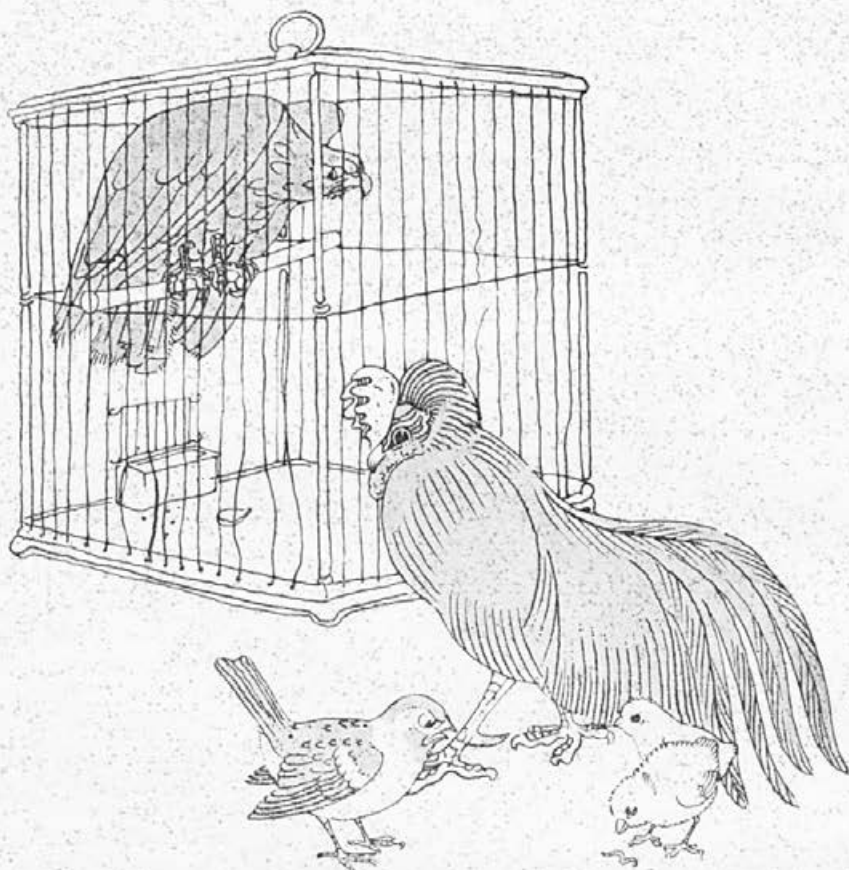


In ga jim dajam. Skozi pozno jesen in skozi vso zimo.

Spomladi me pozabijo. Kako tudi ne? Priroda jim je bogato pogrnila mizo. Le vrabček s črno ovratnico se me še kdaj spomni. Obesi se na vejo, me pogleda po strani in začivka. Tega predrzneža in lenuha ne mika v vrt in na polje.

Nà, tu sem se spomnil na neki dogodek. Mislim, da je bil prav vrabček s črno ovratnico — seveda je bil on, ki se mu je bilo to primerilo.

Naj povem vse po vrsti.



Na našem dvorišču stoji še danes velika kletka. Pred dvema letoma je bil zaprt v nji sokol, ki so ga bili ujeli nekje na pobočju Nanosa. Bolan in srdit od samote in ječe je po ves dan prečepel visoko pod streho. Glavo je imel vsò ranjeno, ker se je v minutah hrepenenja zaletaval v rešetko. Z mračnim pogledom je meril ljudi in živali.

Nihče se ga ni bal.

Kokoši so se s počasnimi koraki sprehajale mimo njega. Še pogledale ga niso. Na gosto vejnatem bezgu v bližini so čivkali vrabci. Od jutra do večera. Nekateri izmed njih je priletel celo na streho kletke.

Bezgu! V poletju je podoben veliki, zeleni kopi. Bil je nekak dom vrabcev in je še danes. Kadar so siti, se mu obešajo po vejah. Če jih

kdo zapodi — v bezeg. Zdi se mi, da je v tistem bezgu tudi vrabčja visoka šola. Kako bi bilo sicer v njem toliko krika?

Takrat — pred dvema letoma — je moral biti vrabček s črno ovratnico še majhen pobič. Brez dvoma je hodil v bezgovo ljudsko šolo. Učil se je razločevati slamnatega moža od pravega človeka. Živega mačka od lesenega konjiča, ki ga imajo otroci za igračo. Pa sokola od kokoši. In še sto drugih reči.

Pol si je vrabček zapomnil, a pol preslišal in pozabil, prav kot vsi šolarji. Pa ga je že učilo življenje in prazna vreča.

Natančno je vedel, kdaj gospodinja natrosi kokošim zrnja. Vsako jutro je čakal na murvi. Kdo bi se ubijal in iskal, če je mi za pogrnjena?

Nekega jutra pa gospodinja ni bilo in je ni bilo. Vrabček se je zaman oziral proti hiši. Vražja reč, take lakote pa že dolgo ne! Poskočil je na gnojišče, a ni mogel prida iztakniti. Stopical je ob hlevu in iskal. Da bi se le dal pesek izpremeniti v zrnje! Pa ni bil čarovnik.

Priskakljal je do kletke. Vrabček je pač vedel, da so sokoli pod nebom, saj se je to v šoli učil. A da so tudi v kletki... hm! Pomislite, da bi vi v šolo gredé srečali leva, o katerem ste se učili, da živi v Afriki. Prav tako je bilo z vrabčkom.

Na dnu kletke so ležali ostanki mesa, suho koritce, skleda z vodo. Nesnaga in smeti. Vrabček je potaknil kljun v notranjost — hm, zagledal je zrnje. Ko ga je gospodinja metala kokošim, kot bi sejala, je palo skozi mrežo. Nič ni okleval — rešetka je bila dovolj redka, da je zlezel skozi.

Poskočil je v suho koritce.

V njem je ležalo za pest zrnja. Že je piknil.

In tedaj, no, tedaj — tudi če bi vrabček znal govoriti, bi ne vedel povedati, kaj se je prav za prav zgodilo. Z višine je šinilo nekaj temnega, šumečega, udarilo na tla s tako silo, da se je vse streslo. Vrabčka je kar stisnilo v koritce. Po strani je videl le senco in velike noge s kremplji, ki so cepetale, da bi ga zgrabile.

Sprva še začíval ni. Nato pa je zagnal grozanski krik, kot bi vpilo sto vrabcev. Ojoj, sprejoj! Na srečo se je naglo izmotal izmed velikanskih nog in kar na slepo udaril v mrežo. Še dobro, da je takoj našel odprtino.

Nič se ni ozrl, frfotal je naravnost na bezeg, med potjo pa je tako neusmiljeno vpil, da so leteli vrabci od vseh strani. Tisti krik je izražal strah in klic na pomoč, jok in smeh. Bil je rešen, rešen, rešen!

Ne, človek bi si ne mislil, da more tako majhen vrabček tako strašno vpiti.



Bezeg je oživel.

»Kaj je? Kaj je?«

»Čiv, čiv, čiv — žival, žival, žival!« je ponavljal vrabček.

Vpitja in čivkanja ni bilo ne konca ne kraja.

»Kaj je danes vrabcem, da tako kričijo?« so se vpraševali ljudje. Bezeg se je le polagoma umiril.

Danes sokola ni več. Mrtev krasi gosposko sobo. Vrabček s črno ovratnico pa se še prazne kletke izogiblje. Le mimo mojega okna prileti kdaj pa kdaj in začivka.

Kruha bi rad? Ne zdaj! Pozimi, ko bo zavijala burja.

U G A N K E

M I L E K L O P Č I Č

(Ilustriral B. Kajan)

Črno na belem,
med platno zajeto.
Mrtvo je, a vendar
seznanja te s svetom.



Trdo je in v zemlji,
a vendar ni kamen.
Črno je, a rdeče,
če vržeš ga v plamen.



Majčkena stvarca in vola,
a kadar se oglasi,
tisoč ljudi na delo hiti.



Ptič sem in v zraku vladam;
včasih železen sem, tovor
prekladam.



Pod zemljo rije,
pa ni krt.
Na vsakem koraku
srečuje ga smrt.



Je hišica, kajžica,
oken res nima,
a vrata ima.
Njen kajžar ves slinast
pod kajžo raca.





MLADEGA ZDRAVNIKA MLADI BOLNIK

Jela in Mik sta se docela sprijaznila. Vneto je vlekel dudko, pa hodil z Jelo na vrt obirat rožne glavice, Jelini materi v jezo in žalost. Mati je bila v začetku dobrovoljna in Miku prav močno naklonjena, ko pa je začel Mik pokušati lepe viseče nageljčke, ki so vreli z oken vsi zeleni z bujnimi rdečimi cvetovi, se je materina dobra volja pričela oblačiti. Jela mu je sicer smukala marelično listje, da bi mu potolažila poželjenje po nageljčkih, ki so bili njej in materi v ponos, pa kot nalašč je tedaj jela na vrtu rasti bujna, sočna solata in Mik se je spravil nanjo in jo prav temeljito poščipal. Dudko je še pridno vlekel tako, da je rabil prav malo zelenja. Toda, Bogec je ustvaril in srnici podaril parkeljce in ti so se prav močno poznali na rahlih in okopanih gredah. Včasih, tako je Jela opravičevala Mika, se mu pač zahoče sprehoda in mlada živalca se mora naskakati, sicer ji vitke nožice ne bodo tako prožne in trebušček bi dobila. Toda, ta »včasih« je postajal vse češči. Mik je postajal vse prešernejši. Skakal, da, divjal je po gredicah, ves razigran in vesel, Jela pa je poslušala mamičine pridige, ko sta prišla z vrta v hišo, Jela vsa rdeča od smeha, Mik težko sopeč od dirke.

Poletje se je nagibalo v jesen, gozd je zlatel, po sadovnjakih so zlateli prvi plodovi. Mik se je oblekel v lepo zlatorumeno-rjavo obleko in se lepo razvijal. Ves je bil vitek in prožen. Z Jelo sta hodila po



Mik vleče dudko

sadovnjaku in čakala Radka, Jelinega brata, mladega zdravnika, ki bi moral priti v prihodnjih dneh domov, da se odpočije in naužije svežega gozdnega zraka. Na oddih je hotel domov, da se oddahne od napornega učenja poslednjih mesecev in odgovornega dela v bolnici.

»Danes bo prišel,« je dejala ono jutro Jela mamiči, »joj, kako bo vesel Mikal!« Prav pri teh besedah pa je začula na vrtu pasji lajež, hip nato pa obupen Mikov jok. »Solo«, domači jazbečar je smuknil mimo nje na vrt, ona pa je vsa drhteča planila za njim in iskala Mika.

»Mik, Mik, moj Mikec!« Brez odziva. Stekla je z vrta — onkraj plota je ležal Mik in žalostno zrl na Jelo, ki ga je klicala. Tiho se ji je odzval: »Mik, Mik!« Temni očki so mu bili polni groze in bolečine, ko pa je stopila Jela k njemu, ni vstal. Dvignila ga je — obe zadnji nogi si je zlomil pri skoku čez plot, nevajen takih skokov. Jela je obupno zajokala in ga nesla v hišo. Položila ga je na njegovo stalno mesto pa stekla v kuhinjo potožiti mamiči nesrečo.

Mik je žalostno gledal svojo ljubko gospodarico, kako so ji po svežem zardelem licu tekle kot lešniki velike solze, pa iskal pomoči za svoje bolečine. Obupno je zajokal, čim ga je hotela Jela ponovno dvigniti, da bi ga bolje namestila.

Pustila ga je, kot ga je položila, pa se vedno ozirala skozi okno na cesto. Čakala je svojega brata, nestrpno ga je čakala, da bi prinesel Miku pomoči.

Proti poldnevu so se oglasili v veži koraki, planila je iz sobe — samo oče se je vrnil z lovskega pohoda, Radka pa še ni bilo. Mikec se je umiril. Nogi ga nista več tako hudo boleli, zapekli in zaskleli sta ga le, če se je skušal premakniti. Jela mu je prinesla steklenico z mlekom, lačen je bil! Ko je Mik mleko popil, je Jeli nekdo zatislil oči.

»Radko!« je kriknila. Res, njen brat, zdravnik Radko je bil doma. Ni mu rekla niti »Dober dan!«, niti ga ni poljubila, takoj je moral pripraviti obveze, mavec in opore za zlomljeni Mikovi nožici. Oblekel si je bel plašč, pregrnil Jelino nočno omarico z belo tkanino, razpoložil po njej orodje in poveje, pa naprosil Jelo, naj prime srno, da ji bo dal nogi v mavec. Na pomoč ji je prišla še mati, ki je Miku sedaj vse oprostila, le oče in Solo sta stala zapostavljena v ozadju. Oče je kadil svoj vivček, Solo pa je migal z repkom in malo postrani obrnil glavo, dvignil uhlja in opazoval čudno početje treh ljudi okoli njegovega prijatelja. Ni mu šlo v glavo, zakaj puste ženske belo oblečenemu človeku, da muči Mika, zakaj, če ga ne bi mučil, prav gotovo ne bi tako obupno jokal tedaj, ko so ga prijeli. Poskušal je z renčanjem napraviti red — pa ni šlo! Še njega je oče prijel za ovratnik. Zakaj, tega pasji možgani niso zapopadli.

Radko je napravil Miku iz mavca in obvez dva lična, bela škorenjca. Ko se je mavec osušil, je še preizkusil, če ni obveza stisnila vate pretesno ob srnino nogo. Vse je bilo v redu in Mik je čez pol ure hodil v novem obuvalu po vrtu.

Jela je vrisnila od veselja, se vrgla bratu okoli vratu in ga poljubila.

»Jeljca, veš, to je moj prvi štirinogi bolnik, prvi, ki sem mu napravil bele škornje.«

»Radko, kako dolgo pa bo nosil Mikec škornje?«

»Najmanj mesec dni!«

Dnevi so tekli urno, tudi Mik je že tekel urno. Vrt je postajal od dne do dne žalostnejši, rože so se poslavljalje, poletje se je nagibalo v jesen. Gozd je bil že ves zlat, v njem se je oglasil lovski rog, vesel za lovčeva ušesa. Žalosten za divjad. Oglasile so se puške, vse do gozdarjeve hiše so se čuli odmevi strellov. Nov zvok za Mika, nov strah ga je prevzel, zakaj, to je bil drugačen pok in drugačen odmev kot gromov in pred tem pokom je bil vedno pasji lajež, ki je po strelo utihnil.

Vrt, ki ga je Mik opustošil, je zacvetel v novih bledorumenih rožah — krizanteme, rože pokojnih so odprle svoje blede cvetne očke in pogledale v jesensko puščo. Gozd je slekel svojo pisano obleko, Radko se je spet namerjal v mesto. Z neko čudno nezaupnostjo sta jemala z Jelo povoje raz Mikovih nog — zdravi, zaceljeni sta bili! Jela je drugič poljubila Radka v zahvalo, ker ji je pozdravil Mika in — v slovo, vrniti se je moral v mesto. Klicala ga je dolžnost.

Mik se je preoblekel v sivo obleko — za zimo je dobil topel kožuh in — ni hotel več ostati v sobi. Stalno je bil na vrtu in pogoledal na potih med gredicami. Ko se je začelo jesensko deževje, mu je Jela napravila iz smrečja zaklon, toda mali nagajivec je ležal na dežju, tako, da je vse teklo od njega. Ko pa je vstal, se je samo otresel in bil takoj suh, kaplje so zdrsele z njega kot s slamnate strehe. Jela je bila na Mika huda, toda očka je dejal, da je srnjad pač tega navajena v prosti naravi.



Sever se je stepel s starko burjo, zaplesala sta divji ples in izpod sivega žalostnega neba so se jele vrteti prve bele zvezdice, prve rahle, bele snežinke.

Mik je podremaval na zapuščenem vrtu in lagodno prežvekoval. Snežinke so postajale vse gostejše, vse bolj sivo, megleno je postalo, močno je začelo snežiti, nebeški tkalci so tkali čez mater zemljo, čez prirodo deviški plašč. Mika je skoro zasnežilo. Godilo mu je tiho, neslišno padanje snega. Kar belo čepico je dobil na glavo in bel plašček preko hrbta in ledij. Ko pa se je zjasnilo, se mu je spet vrnila stara prešernost. Tekal je, da, divjal po vrtu, sebi in Jeli v zadovoljstvo. Včasih se jima je pridružil še Solo in potem sta imela z Mikom okoli Jele tekmo. Ko pa je bilo Miku dovolj, se je obrnil, skušal hripavo zalajati in naskočil psa. Nasršil je dlako in trdo udarjal s parkeljci, kot njegova mati tedaj, ko ga je branila pred lisico.

Posebno hud je bil Mik na štirinovega tovariša takrat, kadar mu je Jela ali mati vrgla skozi okno kruha, ki ga je imel Mik za slaščico, pa ga je hotel Solo — pojesti! Ob takih prilikah je moral Solo stisniti rep med noge in iti v hišo ali v svojo uto, zakaj dobro je vedel, da je ta divjačina, čeprav pravtako diši, kot ona v gozdu, zanj strogo prepovedan sad in da uživa pri ženskah neomejeno zaščito, mnogo večjo kot on, uboga pasja para, ki je ozmerjan, če ne še tepen, če samo skoči čez grédo, ali če za šalo malo zapodi kokoši.

(Konec prihodnjič.)

SUHA GRIŽA

FRANJO ČIČEK

(Ilustriral Hinko Smrekar)

So redile pukšanske gospodinje kure in prašiče. Pa se je včasih znašel kak nepridiprav in je ponoči segel v tuj kurnik ali svinjak in hop! je šla zbogom lepa kokodajska ali pa zavaljen ščetinar. Za take in enake kurje in svinjske tatove so imeli Pukšani poseben zakon in paragraf. Ako se jim je kdaj posrečilo vloviti takega poštenjakoviča, so ga prignali pred občinsko hišo, kjer je bil v zidu železen kavelj. Zvezali so mu vkup roke in noge ter ga za pentljo obesili na zid. Tej kazni so pravili »suha griža«.



Ako se je oni, ki je visel v suhi griži, preveč drl in s tem motil javni red in mir, je moral policaj prerezati vrv in tatinski grešnik je telebnil na hrbet in je bil zopet prost in svoboden kakor ščuka v ribniku.

Tiste dni se je namenil cesar Janez Jožef, da obiše Pukše in si na licu mesta ogleda slavnega leva in mogočnega medveda, ki baje stojita in stražita občinsko hišo. Tako da mu je pravil minister, ko mu je prinesel tobaka. Navada pa je, da cesarji ne hodijo na obisk kar tako kakor na primer kak krščenec k botru, ki meni nič tebi nič lopne v hišo pred botra in samo gleda, kaj mu bo boter dal in koliko bo lahko požrl. Ne, cesarji in drugi taki tiči niso taki! Saj nekatere ne. Pravi cesar nikoli ne lopne v hišo kakor strela z jasnega, ampak da ljudem priliko in čas, da se temeljito pripravijo za sprejem.

Pošlje najprej orožnika, da si ogleda svet in se naje in napije pri županu. Potem pošlje ministra, da si ogleda to, česar orožnik ni videl in da ga župan pogosti ter nato skupno z občinskimi možmi najde primerno stanovanje, na kar določijo, kaj bo cesar jedel in minister tudi, kaj bo gledal, kje se bo vozil, kje bo sprejem in kje pozdrav, kje bo pojedina in kdo bo vse jedel. Kdo bo plačal, je postranska reč ter sploh ni važna zadeva. Lahko bi bil tudi kdo užaljen, prav tako kakor na primer krščenec ali birmanec, če bi mu boter rekel za slovo: »Tako, zdaj pa, mrha, plačaj, kar si pojedel in popil!«

Ko tako minister vse uredi, pošlje cesarju glas, da lahko pride in da ga narod navdušeno pričakuje. Tako je bilo takrat, ko je še bil župan v Pukšah ata Žužamaža. Tudi cesar Janez je poslal najprej orožnika, ki pa sploh v Pukše prišel ni, ker jih ni našel in je kolovratil okoli kakor cigan na praznik. Nato je poslal svojega ministra Cibideja. Cibidej je bil navdušen ribič in rakolovec.

Ko jo je torej mahal proti Pukšam, je za vasjo zagledal potok in na mah so se mu pocedile sline za raki. Pozabil je na cesarja in njegovo zapoved kakor Peter na Kristusa. Ročno jo je ucvrl k potoku, slekel jopič, si zavihal rokave in pričel stikati pod koreninami za raki.



Tisti dan pa so imeli Pukšani nenavaden lov. Prejšnjo noč sta namreč izginili županu dve putki in rejen merjasec. Tatinski tatus je povohal v kurnik in svinjak in ni zastoj povohal. To se ve. Ves dan so ga lovili, pa vse zaman. Ni ga bilo nikjer. Ko so Pukšani tako dirjali z županom na čelu po tratih in njivah ter iskali tatu, so kajpada zagledali v potoku nepoznanega škrica ministra Cibideja. Cibidej je ravno takrat globoko segel v luknjo in se precej sklonil.

»Vidiš ga, mrcino, kako se skriva,« so vpili Pukšani in drveli čez drn in strn nad ministra.

»Kje imaš kure in prašiča, razbojnik?« so vpili nad njim in ga potegnili iz vode ter ga držali za roke in noge, da jim ne bi ušel. Cibidej je debelo gledal, kaj naj to pomeni. Hitro jim je začel praviti, kdo da je on in zakaj prihaja v Pukše.

»Glej ga, rokomavha!« so tulili Pušani, »kako se laže. Ti da si

minister? Falot si, ne pa minister. V potok se je šent skril, da bi ponoči spet skočil komu v kurnik ali svinjak! A ne boš, Jaka! Kam je le spravil kure in prašiča? Pajdaša mora imeti! Hajdi v suho grižo z njim, dokler ne pride pajdaš s kurami in svinjo!«

Cibidej se je branil, pa kaj. Nekaj krepkih je dobil v rebra in že so ga gnali ter ga obesili v suho grižo.

»Cesarju bom povedal,« je javkal Cibidej v suhi griži.

»Prav!« so potrdili Pukšani, »kadar pride tvoj pajdaš, ki mu praviš cesar, te izpustimo in obesimo onega.«

Cibidej je bil neumen, da se ni drl na vse krofe. Kajti takrat bi mu policaj takoj prerezal vrv. Tako pa je ubogi minister lepo visel v suhi griži in je imel priliko delati pokoro za vse svoje pretekle in bodoče grehe.

Cesarju Janezu Jožefu se je čudno zdelo, da ni nazaj ne orožnika ne ministra.



»Presneto dobri ljudje morajo biti ti Pukšani. Najbrž obadva tako goste, da sploh nočeta več nazaj,« si misli cesar. »Kaj bom čakal na ta dva falota, kar sam bom šel tja in ju naučil kozjih molitvic!«

Zažvižgal je na prste in poklical kočijaža, ki je dremal na dvorišču in že sta se peljala v Pukše. Pred vasjo je pustil voznika in jo peš mahnil naprej. Iznenaditi hoče vrle Pukšane. Préteto je pogledal in ostrmel cesar, ko je opazil pred občinsko hišo leva in medveda, v sredi pa v suhi griži ministra Cibideja. Groza gromozanska! Je minister opazil cesarja in je pričel kričati na vse grlo:

»Na pomoč, na pomoč, križana majka, dragi cesar, ljubi cesar! Tu so razbojniki, pa ne verni ljudje in poslušni državljani!«

Je policaj ročno pristopil in prerezal vrv.

»Nu,« je dejal, »ta se je imel za ministra, onega pa kliče za cesarja. To sta ti dva tiča in pajdaša, ki sta gotovo v zvezi s kurami in prašičem. Ne bo škode, če bi še ta malo visel!«

Pa je policaj nastavil roke na usta in zatrobil po vasi:

»Holadri, holadro! Minister je že visel, zdaj pa je še cesar prišel!«

Nekje za skednjem se je oglasil župan:

»Mu bom že dal cesarja! Kar obesi ga!«

Cesar je slišal besede prijaznega župana. Mahoma je čutil, da mu gredo lasje nokoncu in da mu postaja vroče, da nikoli tega. Taka je torej ta reč! Orožnika so najbrž že pokopali, ministra bodo sedaj, njega pa: Obesi ga! Pa se je cesar zasukal, še zbogom ni rekel. Zlodej naj povoha take mrcine, ki lovijo leve in medvede z golimi rokami, ministre in cesarje pa ti obešajo kakor mlade mačke. Ne, tak sprejem mu ni dišal, da bi ga devali v suho grižo, mrhe! Namah je postal cesar najboljši tekač in jo je rezal nazaj skozi vas, kakor da gre za svetovni rekord. Še opazil ni, da teče tudi Cibidej za njim in da ga še niso pokopali. Nesrečni cesar je sopihal kakor kovaški meh in z zadnjimi močmi je planil v kočijo, izdrl vozniku bič in sam mahal po konjih, da je šlo po cesti kakor blisk. Ubogi Cibidej je tekel za vozom in kričal, a brez uspeha. Cesar je menil, da se dere policaj, ki ga hoče po vsej sili spraviti v suho grižo in je še huje gonil. Šele doma si je oddahnil, ko se je zaklenil v sobo in pogledal skozi okno, če je sovražnik blizu ali daleč, a ga sploh ni bilo več videti. Kajti tudi policaj je tekel samo do konca vasi. Previdnost je vedno dobra.



Ne dolgo za tem je prisopihal minister Cibidej na cesarski dvor. Malo je bil jezen, da ga ni vzel cesar na voz, vendarle je požrl jezo, ko je tako srečno ušel suhi griži, pa je zaklical cesarju skozi okno:

»Te-le presnete Pukše, dragi cesar, so nama dale vetra. Vragova babica naj jih vzame. Od nekih kur in svinj pravijo, da so jim ukradene. Jaz jih nisem, ali ste jih mogoče vi?«



STARKA

MIRKO KUNČIČ

*Z drhlečo rokó, izsušeno ko trska
vsak dan po zaboju z odpadki brska
na pragu visoke hiše.
Brezbrižno hitijo mimo ljudje,
nihče ne obstane, ne stopi do nje
in z lica ji solzo obriše.*

*Včasih gre mimo mlada gospa,
ki s kužkom v naročju ljubko kramlja.
»Nocoj, srček moj,
dobiš za večerjo klobaso!«
In s prstom ga rahlo — buc, buc, — požgečka ...*

Eno samo obtožbo ima starka v očeh: glad!

*Vse niže se sklanja in išče v smeteh
zaboja skrivnostni, edini zaklad:
plesnive olupke, smrdljive kosti.*

*A kužek je srečen.
Že v mislih se s tolsto klobaso masti
in z repkom mahlja in navdušeno cvili:
»Oj, blagor nam vsem,
ki v dvajsetem smo se stoletju rodili!«*

CiCiBANOV ROD

KAKO ŽIVALI PREZIMUJEJO

CVETKO GOLAR

(Ruska pravljica)

Bližala se je zima in takrat je šel vol v zeleni gozd. Pa mu pride naproti koštrun.

»Kam greš koštrun?« ga vpraša vol.

»Poletja grem iskat,« odgovori koštrun.

»Pojdiva skupaj!«

Vol in koštrun gresta skupaj pa srečata prašiča.

»Kam, prašič?«

»Poletja grem iskat.«

»Pojdi z nama!«

Gredo naprej vsi trije, pa srečajo gos.

»Kam si namenjena, gos?«

»Grem poletja iskat.«

»Pojdi z nami!«

Gos gre z njimi.

Gredo naprej pa srečajo petelina.

»Kam pa, petelin?«

»Grem poletja iskat!«

»Pojdi z nami!«

In so šli naprej ter se pogovarjali med seboj:

»Kaj naj počnemo, ljubi prijatelji? Mrzla zima se bliža, kje naj si poiščemo gorkega prostorčka?«

Vol odgovori:

»Postavimo si kočo, sicer zmrznemo.«

Koštrun pa mu reče:

»Jaz imam gosto dlako in bom že kako prezimil.«

Prašič reče:

»Naj bo mraz, kolikor hoče! Jaz se zarijem v zemljo, pa lahko vzdržim tudi brez dlake.«

Gos zakriči:

»Jaz se skrijem v gosto smrečje, denem eno perot pod se, z drugo pa se dobro pokrijem in tako mi ne more mraz blizu.«

In petelin zakliče:

»Jaz storim ravno tako.«

Vol vidi, da je slaba zanj in da mora sam zase skrbeti, in reče:

»No, kakor hočete! Pa si sam postavim kočo.«

Postavi si kočo in prebiva v njej zadovoljno.

Pride mrzla zima, pride oster mraz.

Pa pride koštrun k volu, ker ga je najbrž zeblo in ga lepo poprosi:

»Ljubi vol, pusti me noter!«

»To pa ne, koštrun, saj imaš gosto dlako in lahko zunaj prezimiš!«
»Takó? Če me ne pustiš noter, pa ti razbijem duri in potem boš tudi ti zmrznil.«

Vol premišljuje:

»Pustim ga noter, sicer mi vdere vrata in potem moram tudi jaz zmrzniti.«

In pusti koštruna v kočo.

Kmalu pride prašič na pol zmrzel k volu in prosi:

»Ljubi vol, pusti me noter, da se pogrejem!«

»Nak, ne pustim te, kar v zemljo se zarij!«

»Če me ne pustiš noter, ti z rilcem izrujem podboje in potem se ti koča zruši.«

Vol vidi, da mu ne kaže drugega, kakor da vzame prašiča v kočo.

Prideta še gos in petelin:

»Ljubi vol, pusti naju noter, da se pogrejeva!«

»To pa ne, vidva imata vsak dve peroti, da eno pogrnete pod se, z drugo pa se pokrijeta.«

»Če me ne pustiš noter, ti ves mah izpulim iz razpok in potem boš zmrznil,« zakriči gos.

»Kaj, ti me ne pustiš noter? Le počakaj, da ti skočim na streho in ti vso raztrgam in raznesem. Potem pa le glej, da ne boš zmrznil,« zakliče petelin.

In tako je moral vol tudi gos in petelina vzeti k sebi.

In so živeli vsi skupaj v koči. Petelin se je zopet ogrel in začel peti svojo pesem. To pa je slišala lisica in dobi hude skomine po tolstem petelinu. Ali kako naj ga dobi?

Lisica pa je bila zvita. Gre k medvedu in volku pa jima reče:

»Poslušajta, ljuba strica, nekaj dobrega sem našla za vsakega, slastna pečenka vaju čaka. Ti, medved, dobiš vola, ti, volk, dobiš koštruna, jaz pa petelina.«

»Lepo, ljuba tetka,« rečeta medved in volk. »Tega ti nikoli ne pozabiva! Pojdi in pokaži, da jih primemo in požremo.«

Lisica jih pelje h koči.

»Poslušaj, striček medved, odpri mi duri, da grem noter in pojem petelina.«

Medved odpre duri, lisica skoči v kočo. Vol jo zagleda in kot bi mignil, jo nabode s svojimi rogovi k steni, koštrun pa se tako dolgo zaletuje vanjo od strani, da ni dala več glasu od sebe.

»Kaj neki počne lisica tako dolgo v koči? Ali ne more pojesti petelina?« vpraša volk medveda. »Pojdi, rjavi kožuhar, odpri mi duri, da grem noter.«

Medved mu odpre duri, volk skoči v kočo. Vol zagleda volka in ga nabode k steni, koštrun pa se zaleti vanj. Tako dolgo sta ga obdelavala, da je nehal sopsti.

Medved pa je čakal in čakal.

»Kot se zdi, ta ne more zmagati koštruna. Zdaj grem pa jaz noter.«

Medved gre v kočo, ali vol in koštrun in prašič ga sprejmejo tako neprijazno, da jim je komaj pobegnil. Gos pa je vpila za njim:

»Ga-ga, kam pa, bine kosmatine?«

Petelin pa je klical za njim:

»Kikiriki, kam se vam mudi?«

In tako je ostalo vseh pet lepo v koči, dokler ni bila huda zima pri kraju.



II. PEPČEK PRI KOLARJU

PEPČKA JE  PRIPELJALA H . MNOGO DELA JE IMEL TA . POPRAVLJAL JE VELIKE , POPRAVLJAL MALE , DELAL NOVA , NOVA , NOVE . NJEGOVE  SO BILE ZNANE PO VSEJ . TUDI  JE NASAJAL NA NOVE , NA NOVE  PA LEPA . VSE  VASI JE  NAREDIL.  SO IMELI RADI , KER JIM JE POPRAVLJAL . VSTAJAL JE S , SPAT PA JE HODIL S . VES DAN JE  IN  IN GLADIL. VSE POLNO  JE RABIL. VSAK  JE IMEL DVA . RABIL JE TUDI  IN  IN . Z NJIM JE VRTAL . V LUKNJE JE ZABIJAL  IZ TRDEGA , DA BI RJA NE SNEDLA .

K TEMU  JE PRIŠEL . ŽE PRVI DAN JE  DEJAL PEPČKU: „VZEMI TALE , PA GA PELJI . STANUJE

V  POLEG  . PA HITRO  , SE MUDI!“  PRIME
 ZA VOZIČEK IN HITRO  . CESTA JE STRMA,  PA
 DALEČ. „ZAKAJ BI  BRUSIL?“ SI MISLI  IN SEDE V
 . Z BOSIMI  DRŽI  , Z  SE DRŽI ZA  IN
 ZAVPIJE: „HI,  , HI!“  ZAROPOTA,  SE ZAVRTE.
 STRMA JE  IN GLADKA. PA DIRJA  , KO DA GA LOVI
 . „OHA!“ VPIJE  . ALI  JE KAKOR SPLAŠEN  .
 PRIDIRJA DO  , PREKUCNE  , KI JE DRŽALA V 
 PODSTAVEK Z  . NAZADNJE SE ZALETI V  IN SE
 NA STO KOSOV.  DOBI NA  DVA  , PA STEČE
 DOMOV K  . „NAK,  PA NE BOM!“ PRAVI IN SI MOČI
 . MATI GA STRESE ZA  , POTEM PA REČE: „BOŠ
 PA  !“

(Se nadaljuje.)

DVA REVEŽA SE POGOVARJATA

(Srbska narodna)

Sreča revež reveža in ga vpraša:

»Kako tebi, prijatelj?«

»Meni dobro,« odgovori ta, »za ves denar sem žito kupil.«

»Kam si žito dal?«

»Sem ga semlel v moko.«

»Kam si moko dal?«

»Kruhek sem iz moke spekel.«

»Kam si kruhek dal?«

»Sem včeraj ga pojedel.«

DVA LONČKA

D A R O S V E T L I Č

LONČEK RJAVČEK SE JE NAVELIČAL DOMA PA JE DEJAL TOVARIŠU BELČKU:
„VEŠ KAJ, BELČEK, TUKAJ JE DOLGČAS. POJDIVA V KRČMO, TAM JE VESELO. BOVA PLESALA
IN VINO PILA!“

LONČEK BELČEK JE ODGOVORIL:

„SAJ RES, KAR POJDIVA. KDO BI VEDNO DOMA ČEPEL!“

IN STA ŠLA TER PRIŠLA DO KRČME.

TIHO STA SE SPLAZILA OKROG HIŠE. KLETNA VRATA SO BILA ODPRTA; V KLETI PA VELIKI
SODI, TAKO VELIKI, KAKRŠNIH ŠE NISTA VIDELA NIKJER IN NIKOLI.

„LE NAPREJ, PRIJATELJČEK,* SE JE MUZAL RJAVEC, „ROŠ VIDEL, KAKO SE GASI ŽEJA.“

... IN STA SE NAPILA RDEČEGA VINCA, DA JIMA JE SEGALO DO ROBA IN ČEZ ROB...

*

KO STA SE PRIGUGALA IZ KLETI, JIMA NI BILO KAR NIC PRIJETNO V GLAVI IN NOŽICE SO SE
JIMA OPLETALE, DA ŠE NIKDAR TAKO. KAJ TAKEGA BELČEK ŠE NI DOŽIVEL. GUGALA STA SE ZDAJ
SEM, ZDAJ TJA, KAKOR PRAVA PIJANCA.

BELČEK SE JE USTRAŠIL: „JOJ, MENI JE TAKO HUDO!“

RJAVČEK PA JE ZAVRISKAL: „JUHUHUJ. NIČ SE, BELČEK, NE BOJ, SAJ JE TUDI PRI LJUDEH TAKO.“

IN JE PRIJEL BELČKA, DA BI Z NJIM ZAPLESAL. A, JOJ, PREJOJ! ZAGUGALA STA SE IN TRČILA
DRUG V DRUGEGA. REKLO JE ŽVFNK, NA TLEH SO OSTALE ČREPINJE...

PREK DVORIŠČA JE PRIŠLA STARA TETA META, ZAGLEDALA ČREPINJE, JIH POMEDLA IN VRGLA
NA SMETIŠČE ZA PLOT...

ZAJČEK

J. P A U L I N

LEPO JE ZAJČEK POLETI ŽIVEL, NA POLJU SE JE HRANIL, NA
SONCU SE GREL. VSEGA JE DAJALO POLJE, — ZAJČEK BIL JE
DOBRE VOLJE.

A NA JESEN STA PRIŠLA DEŽ IN SLANA. VSA RAZORANA
NJIJA JE IN PRAZNA, PUSTA. KAJ NAJ VTAKNE ZAJČEK V USTA?

ZAJČEK MISLI NA POLETJE IN
NA SONCE, DETELJO IN CVE-
TJE. PA Z USESI MALO STRIŽE,
ŽALOSTEN SI TAČKO LIŽE, GLE-
DA V SIVE GOR OBLAKE, KI VA-
LIJO SE KOT SPAKE. DA LE MRAZ
BI NE PRIČEL! KJE SE REVEŽ BO
OGREL? KJE BO TAČICE SUŠIL,
KJE KAJ ZA POD ZOB DOBIL?

TO VELIKE SO SKRBI! ZAJ-
ČEK STISNE SE, DRHTI...



IZPRIJENI VOLK

(S r b s k a n a r o d n a)

Pes in volk se некоč dogovorita, da gresta skupaj po svetu. Srečata ovna, ki se je pasel na travniku. Volk vpraša psa: »Kaj storiva z njim?« Pes odgovori: »Kar hočeš!« Pa reče volk ovnu: »Lezi, da te požrem!« Oven odvrne: »Zakaj bi legel na tla? Rajši odpri žrelo, jaz pa ti skočim kar živ v želodec!« Volk je res odprl žrelo. Oven se je zaletel in grozansko butnil volka s trdim čelom, da sta pes in volk prestrašena zbežala.

Nato srečata osla, ki se je mirno pasel ob potu. Vpraša volk psa, kaj naj napravi z njim, pes pa spet pravi: »Kar hočeš!« Volk zaukaže oslu, naj leže, da ga raztrga. Osel se vleže in prosi volka, naj mu najprej odtrga podkve s kopit. Volk se približa — tedaj pa ga osel brene s kopiti z vso silo po glavi. Tako sta zopet volk in pes slabo odrezala in zbežala v goščo.

Volk reče psu: »Jaz sem gladen. Povej, kje bi dobila kaj za pod zob?« Pes mu odgovori, da vé za neko malo mesto, v mestu je hiša, v hiši pa mnogo nasoljenega mesa. Takoj kreneta v tisto mestece in se splazita v čumnato, kjer je bilo meso. Volk se naje slanega mesa, pa vpraša psa: »Ali veš, kje bi dobil še pijačo? Gorim od žeje.« Pes pravi, da je tudi pijača v hiši, le zelo močna je. Volku je to vseeno in prične piti iz vrča. V vrču pa je bilo žganje. Ko se volk napije, reče: »Ej, jaz bi pa rad malo zatulil.« Pes odgovori: »Pa daj!« »Au, au,« začne volk na vse grlo zavijati. Seveda so takoj prihiteli ljudje in obkolili psa in volka. Pes se nekako izmuzne in zbeži, toda reveža volka so ljudje tako premlatili, da je komaj ušel v goro.

Ko se je rešil, je pričel govoriti sam s seboj: »Glej, glej — kako sem neumen! Prvič: moji starši in dedi se niso nikdar družili s psi. Drugič: niso čakali, da jim živ oven prileti v žrelo. Tretjič: niso oslu podkev snemali. Četrtič: niso pili močne vode. Menda sem zaslužil, da me kdo še enkrat nabije.

Komaj to izgovori — skoči izza bukve pastir, ki ga je slišal, pa buf, buf! s kolom po njem. Volk zopet zbeži, pa si žalosten reče: »Ej, niti sam s seboj ne smeš več govoriti!«

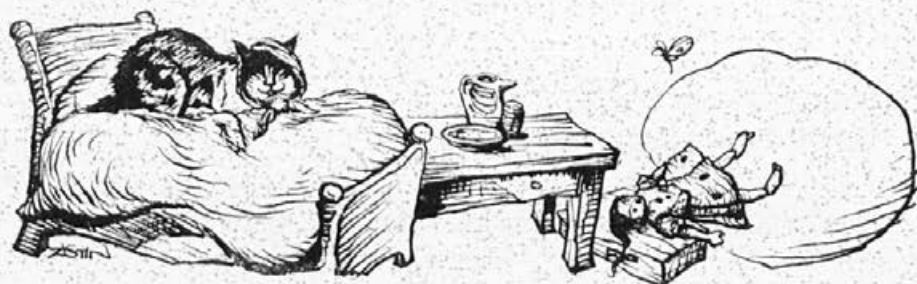


LAČNA MUCA

P O C L I F F O R D U

(Illustriral E. Justin)

Črna muca je ležala na svoji posteljci. Ležala je in mižala. Pa ni spala, le dremala je in premišljevala. Sinoči ni dobila večerje, danes ne kosila. Vso noč je miške lovila, pa nobene ni ujela. Ah, ko bi vsaj danes drobno miško dobila, ali skodelico mleka, ali kokošji krem-peljček. A ničesar ni — vse drobne miške so se skrile, mleko je Mimica popila, kokošje krempeljčke je kužek vse pohrustal. Na glas bi muca zajokala, a nikogar ni, da bi jo slišal. Mati je šla obešat perilo, Mimica je tekla v šolo, in se boji učitelja, ker ni napisala naloge, oče se je odpeljal v mesto. Le babica sedi pri oknu in krpa nogavice. A babica je naglušna, slabo sliši. Nikogar ni, da bi se brigal za ubogo, črno mucu.



Pa se je perilo le posušilo, oče se je vrnil iz mesta, babica je zakrpala vse nogavice in Mimica je priplesala iz šole, ker ni učitelj opazil, da ni imela naloge. Priplesala je in vzela mucu v naročje. Pobožala jo je po lepem kožuščku in jo odnesla na vrt. Tam so cvetele lepe, bele jesenske cvetlice. Mimica je utrgala najlepšo, jo poduhala in jo pritisnila še mucu na gobček.

»Poduhaj, muca moja, kako lepo diši!« je dejala.

A črna muca je jezno zapihala, pokazala kremplje, skočila na tla in zbežala čez plot.

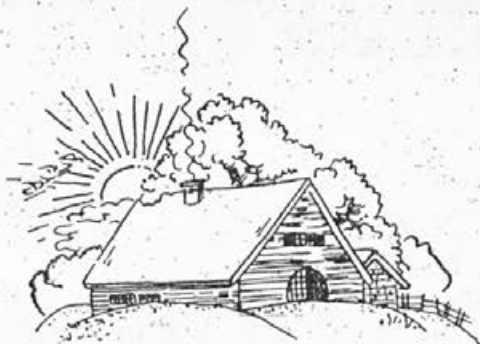
Kam je neki zbežala? Jaz ne vem, ljubi otroci! A zdi se mi, da ji je bil zopern duh bele jesenske cvetlice, ker si je preveč želela drobne miške, skodelice mleka in kokošnjega krempeljčka...

G O L

GUSTAV STRNIŠA

*Že eno uro sem učil se,
veš, mama, to je pač dovolj,
zdaj žogo brcal bom, znojil se,
zabijem v eni uri »gol«!*

*Veš, ni igrakanje življenje,
zabiti moraš drugi »gol«,
doseči cilj svoj, in trpljenje
spoznati, borbe, srečo, bol!*



LEP SPOMIN

J. PAULIN

Pri mojem stricu tam na Gorenjskem,
tam je zares lepó:
sladka tišina in sólo zelenje,
kamor pogleda oko.

Tam na gričku je hišica mala,
gozdič ob njej šumi
in za gričkom — skrit med grmovjem
bistri potok žubori.

Tam za hišico, tam med drevjem
pisan uljnjak je — pri panju panj —
pridne čebele iz njega letajo,
drúge se pa spet vračajo vanj.

Tam ob gozdičku sem plíčke poslušal
in za metulji sem se podil,
trgal sem cvetje, drezal sem murne
in po poloku sem rake lovil.

In ko prišli so dnevi košnje,
s kosci sem šel na travnik kosit,
ko pa upéhal sem se in užejal,
šel sem k studencu studenčnico pit.

Včasih pa šel sem se kopat v ribnik,
račke-zgagačke sem kmalu pregnal,
in ko sem plavanja se naveličal,
sedel sem v čolnič in sem odveslal.

Zdaj so počitnice že minile,
šolski zvonec je spet zapel,
ali ko spomnim se na Gorenjsko,
se kar nasmehnem in sem vesel.



PRAVIČNI MIKLAVŽ

JOSIP RIBIČIČ

(Ilustrirala Ksenija Prunkova)



SV. MIKLAVŽ SEDI NA ZLATEM STOLU V NEBESIH. POLEG NJEGA JE KOŠ. V KOŠU SO IGRACE, OBLEKE, ZVEZKI IN KNJIGE IN VSE POLNO LEPIH REČI.

SI POGLADI MIKLAVŽ DOLGO BRADO IN POPRAVI VISOKO KAPO. PA REČE ANGELČKOM: »JOJ, JOJ, ANGELČKI MOJI! PREVEČ STE NALOŽILI. KAKO NAJ NESEM, KO SEM TAKO STAR?«

PA SO REKLI ANGELČKI: »BOMO ŽE MI POMAGALI!«

»NO, PRAV!« ODGOVORI MIKLAVŽ IN HOČE DVIGNITI KOŠ.

A TEDAJ POTRKA NEKDO NA VRATA: TOK, TOK, TOK.

»KDO PA JE?« VPRAŠA MIKLAVŽ.

»MI SMO, MI, UBOGI RAZCAPANI IN RAZTRGANI REVEŽI!« ZAVPIJE ZUNAJ VEČ GLASOV.

»ČE VAS JE VEČ, PA POČAKAJTE!« SE JEZI MIKLAVŽ »DRUG ZA DRUGIM NAJ PRIDE, DA NE BO GNEČE!«

VRATA SE ODPRO IN PRED MIKLAVŽA PRIFRFOTA RAZTRGAN ZVEZEK. PRIFRFOTA IN ZAJAVKA: »JAZ SEM TONČKOV ZVEZEK! VES SEM POPACAN, VES RAZTRGAN IN PRELUKNJAN. KOMAJ OSEM DNI SEM STAR, PA SEM ŽE TAK!«

»JOJ, JOJ, JOJ!« ZAMRMRA MIKLAVŽ IN VPRAŠA: »PA KAJ HOČES?«

»TO TE PROSIM, DOBRI MOZ, PRINESI TONČKU VSE, LE ZVEZKA NE!«

»HM, HM!« ZABRUNDA MIKLAVŽ IN VELI ZVEZKU, NAJ SEDE, DA SE ODPOČIJE.

ŽE PRIŠUMI DRUGI SKOZI VRATA. JE ČUDNA STVAR, NOBENI REČI NI PODOBNA. SE SE KOMAJ SKUPAJ DRŽI. PA REČE: »JAZ SEM TONČKOVA KNJIGA. LE POGLEJ, KAKŠNA SEM! VES HRBET IMAM POLOMLJEN. PLATNICE SEM ŽE PREJŠNJI TEDEN IZGUBILA, VCERAJ PA SE TRI STRANI. DVA DNI SEM LEŽALA POD OMARO. TAM SO ME MIŠI OGLODALE IN MAČKA S KREMLJI OPRASKALA.

LEPO TE PROSIM, DOBRI MOZ, PRINESI TONČKU VSE, LE KNJIGE NE!«

»JOJ, JOJ, JOJ!« SE ČUDI MIKLAVŽ IN SI POGLADI BELO BRADO.

PRISKAČE SKOZI VRATA DROBNO PERO. PO ENI NOGI PRISKAČE IN ZAJECLJA: »JOJ, SAMO POL ME JE SE. V KLOP ME TONČEK JE ZABODEL, DA SEM PELO: DRR, DRR, DRR. NAZADNJE PA SEM REKLO: POK! IN SE ZLOMILO. ENA POLOVICA SEM TU, DRUGA JE OSTALA V KLOPI. ZDAJ SEM ZA NIČ. NIHČE ME VEČ OZDRAVITI NE MORE. ZATO TE PROSIM, DOBRI MOZ, PRINESI TONČKU VSE, LE

NOVEGA PERESA NE!« MIKLAVŽ SPET ZAMRMRA: »JOJ, JOJ, JOJ!«

PRISEPA SVINČNIK SKOZI VRATA. PO BERGLJAH HODI, NE MORE VEČ HODITI. IN ZAJOKA: »POGLEJ ME, SVETI MOZ! NIHČE ME VEČ NE POZNA, NIHČE NE VE, KDO SEM. TONČEK ME VSEGA JE PREGRIZEL IN POREZAL. VEDNO SEM POLOMLJEN, NIKDAR CEL, NIKDAR LEPO OSILJEN. LEPO TE PROSIM, SVETI MOZ, PRINESI TONČKU VSE, LE NOVEGA SVINČNIKA NE!«





»JOJ, JOJ, JOJ!« VZDIHNE SVETI MIKLAVŽ.

PRIDRSA TORBA SKOZI VRATA. PRIDRSA, SE JEZI: »SEM BILA NOVA ŠE PRED MESECEM DNI. ZDAJ ZEVA LUKNJA MI OB STRANI. SKOZI LUKNJO MI ZBEŽALA JE ŽE PERESNICA, RADIRKA, BARVNIKI IN VSE POLNO DRUGIH REČI. Z MENOJ SE TONČEK PRETEPA, PO POLJU POTEPA, MAHA Z MENOJ NA VSE STRANI, DA MI POKAJO KOSTI. LEPO TE PROSIM, LJUBI MOZ, PRINESI TONČKU VSE, LE NOVE TORBE NE!«

»JOJ, JOJ, JOJ!« SE ZAMISLI SVETI MOZ. »KAJ NAJ TONČKU DAM NOCOJ, DA SI GOD ZAPOMNI MOJ?«

»HOHOHO!« ZAREZI SE PARKELJ IZPOD MIZE. »JAZ PA VEM, KAKO SI TONČEK BO NOCOJ GOD ZAPOMNIL TVOJ!«

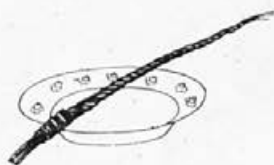
IN ZAŠEPETA MIKLAVŽU NEKAJ NA UHO!

»JOJ, JOJ, JOJ, TAKO BO PRAV!« PRIKIMA SVETI MIKLAVŽ. NALOŽI SI KOŠ NA RAMO IN SEDE NA OBLAK. PRED NJIM LETIJO DROBNI ANGELČKI. ZA ROKE SE DRŽE IN LEPO POJO. ZA NJIMI ROZLJAJO RDECI PARKELJČKI. ZA VERIGE SE DRŽE, SE REŽE IN JEZICE RDEČE KAŽEJO.



VSO NOČ HODI MIKLAVŽ OKROG HIŠ. NA OKNA POLAGA PRELEPA DARILA.

IN KO JE PRIŠEL DAN, SO OTROCI NAŠLI PO OKNIH IN PO MIZAH VSE POLNO LEPIH DAROV. SO VRISKALI IN SE SMEJALI, MIKLAVŽU SE ZAHVALJEVALI. LE TONČEK SE NI NIČ SMEJAL. NA JOK SE JE DRŽAL IN DEBELO GLEDAL, KO ŠIBO DOLGO JE NA KROZNIKU ZAGLEDAL. A POLEG ŠIBE — NIČ, PRAV NIČ!



NAŠ PSICEK

FR. LOČNIŠKAR

NAŠ PSICEK — HOV, HOV,
NAS ČUVA TATOV,
NAZNANJA BERAČE,
POMERI TI HLAČE,
ČE DREZAL BI VANJ.

MIRU NE POZNA,
NAPREJ SE IGRA,
ČE DRUGEGA NI,
SVOJ REPEK LOVI.

ČRNI VRAN

(Illustriral E. Justin)



— Dober dan, ti črni vran! Zakaj brez dela tu čepiš? Le hitro z nama v šolo, da se kaj naučiš! —

„Zakaj bi v šoli se učil? Jaz rajši tu čepim! Kar meni treba je, to znam že vse! Jaz rabim le besede tri, mi drugih treba ni!“

— Kakšne pa so te besede tri? —

„Je prva „kra“, druga pa „krakra“, tretja „krakrakra“!“

Prvo izpregovorim — ko zjutraj se zbudim, drugo — ko iz gozda v zrak zletim, tretjo — ko se prestrašim in zbežim!“

— Kaj pa, če te zebe? —

„Mene nič ne zebe! Mehka me obleka greje!“

— Kaj pa, če si lačen? —

„Če sem lačen, dve besedi govorim: kra, krakra! K vam pred hišo priletim, skorjo kruha tam dobim, domov spet odletim.“

— A če kruha ne dobiš? —

„Če kruha ni, tedaj zakrakam vse besede tri: kra, krakra, krakrakra. To pomeni: Kdo mi skorjo kruha da, kdo se mene usmili v hudi, beli zimi?“

— Pa če kdo se tebe usmili, kako se mu zahvalil boš? —

„Mu s polja miši bom pregnal poleti in črve sproti vse pobral, ko njivo bo orall“ —



DOMA in PO SVETU

LJUBI BARTOL

Na petek ponoči v začetku oktobra je bilo, ko je v Dragi na Dolenjskem pri posestniku Bartolu nastal požar. Prvi se je zbudil 13 letni posestnikov sin Ljubi, ki je spal v podstrešni sobi. Najprej je hotel skočiti skozi 15 m visoko okno, a je pomislil, da mora najprej opozoriti starše,

tekkel ves goreč do sosedovih po pomoč. Sosedje so takoj skočili pomagat, rešili Bartolove in omejili požar, da se ni razširil po vsej vasi.

Mali Ljubo pa je medtem ležal tih in vdan v sosedovi hiši. Opeklina so ga mučile, po vsem telesu so ga grizle rane, a zavest, da je rešil živ-



Ljubi Bartol v bolnici

ki spe v spodnjih prostorih. Zato je planil v pritličje, kjer so spali oče, mati in še trije otroci. A spodaj je bilo že vse v plamenih. Do vrat spalnice staršev bi moral skozi ogenj. »Kaj bo s starši, kaj z bralcema in sestrice, če zajame požar spalnice?« je pretreslo srce malega Ljuba. In v ljubezni do staršev se je pognal proti večnim vratom, ki jih je ogenj že lizal. Zgrabil je za razbeljeni ključ in ga zavrtel v ključ temu, da se je pri tem opekel roke. Pognal se je z vsem telesom v goreča vrata, vrata so se vdala in junaček je bil na prostem. A pri tem so ga že zajeli plameni. Mali junak je v strašnih bolečinah

ljenje staršem, bralcema in sestri, mu je dajala moč junaško prenašati vse. Kasneje so ga oddali v ljubljansko bolnico. Tam so mu zdravniki skušali rešiti mlado življenje. A zaman. Prehudo so ga oplazili plameni.

In po dveh tednih vdanega trpljenja, ves povit v bele obveze, je mali Ljubo čutil, da se bliža neizprosna smrt.

»Oče, jaz bom jutri umrl!« je napovedal nekega dne. In v jutru drugega dne je nagnil glavo in izdihnil.

Mali Ljubo počiva sedaj na ljubljanskem pokopališču. Bil je junak, kakršnih je malo na svetu. Položimo cvetje na njegov grob, ko ga obiščemo.

NOČNI POSVET

V jeseni leta 1572. Mesečna noč.

V samotnem obnavskem mlinu v bližini Podsuseda so se zbirali kmetje na posvet. Prihajali so od vseh strani. Njihove postave so metale dolge senče po mesečini. V mlinu ni bilo luči. Izdala bi jih, sicer pa je mesečina lila skozi okna in za šilo razsvetljevala prostor. Ko je bilo videti, da so zbrani vsi, se je postavil eden izmed njih pred vrata-za stražo, drugi pa so posedli, kamor je kdo mogel: na nizko klop ob zidu, na vreče, na tla, na mlin-ski kamen.

Nihče ni spregovoril besedice, dokler se ni oglasil močan, širokopleč mož, Matija Gubec: »Prijetelji! Sila kola lomi! Tudi nas je združila sila in stiska, da smo se zbrali na ta nočni posvet. Nocoj se moramo pogovoriti, kako si bomo pomagali. Vsi smo spoznali, da zlepa ne opravimo nič. Vsi vemo, koliko je zaleгла pritožba, ki nam jo je sestavil župnik Ivan Babič iz Brdovca. Pritožili smo se že na Dunaju in v Gradcu, pošiljali smo poslanca v Zagreb, toda gospoda drži z

gospodo, vrana vrani ne izkljuje oči. Naša stara pravda je pokopana. Vsi občutimo na lastni koži, kaj počenja z nami stari okrutnež, graščak Ferenc Tahi s Susedgrada. Ni mu zadosti desetine in flake. Polakomnil se je našega premoženja in življenja. Toda merra njegovih krivic in nasilnosti je polna. Ni mogoče tako živeti. Zato si bomo pomagali sami. Naše geslo je: »stara pravda!«

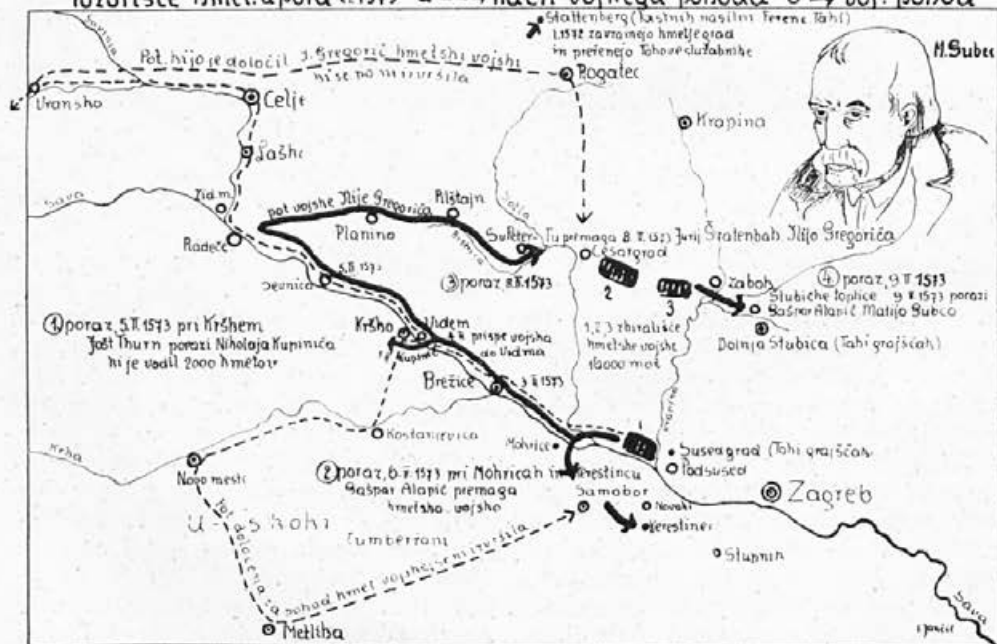
Vstajali so kmetje in govorili.
Vsi so obtoževali Tahija.

Prvi je rekel: »Lovski pes, ki mi ga je dal v rejo, je poginil, ker je bil ves garjav in star. V zameno sem mu moral dati vola.«

Drugi je rekel: »Prisilil me je, da sem mu moral odkupiti ničvrednega konja za 50 cekinov. Ker sem se branil, me je pretepel in vrgel v temnico.«

Tretji je rekel: »Kmetje naše vasi so morali vzeti od njega 1000 veder vina, ki se mu je bilo skisalo. Plačati so mu ga morali kakor najboljšega. Štirje niso imeli denarja, pa jim je odvzel konje in krave.«

Pozorišče hmet.upora l.1543 a --> načrt vojnega pohoda b --> voj. pohod



Mihael Gušetič je rekel: »Osem let sem mu delal in garal. Ko sem ga vprašal za plačilo, me je pognal.«

Ilija Gregorič je rekel: »Meni je ugrabil konje in govedo, vredno med brati 200 cekinov.«

Slepi Pavel Jurkovič je stokaje povedal: »Naj ga sodi Bog, brezsrčnež! Kakor jastreb golobico, mi je ugrabil hčerko, jo zaprl v svoj grad in jo mučil. Ko sem šel in ga prosil, naj mi jo vrne, mi je njegov sin Gabrijel z mečem razsekal lice in mi iztaknil oči.

Še mnogi so obtoževali graščaka.

Nato se je spet oglašil Matija Gubec: »Krivice, ki se godijo, so podžgale ljudstvo. Naveličalo se je mirno trpeti in se je uprlo. Napadlo je gradove v Stubici, v Brdovcu in na Stattembergu pri Slovenski Bistrici. Val nezadovoljstva gre po deželi. Slovenski in hrvatski kmetje smo sklenili zvezo in si obljubili zvestobo v boju proti gospodi. Zimzelen nosimo za klobukom, znamenje upanja. In po petelinjem peresu, znamenju poguma, se spoznavamo.

Nocoj bomo postavili svoje zahteve.

Davke bomo pobirali sami. Prav tako naj se odpravita carina in mitnina, da se bodo naši pridelki lahko svobodno prodajali po vseh mestih. Meščani so pred Turki varni za visokim zidovjem, gospoda pa v utrjenih gradovih. Samo kmet si ne more pomagati. Turki plenijo po naših domovih, pobijajo ljudi, mladino pa odvajajo v sužnost. Zato bomo sami skrbeli za obrambo. Ustanovili bomo kmetjsko vlado v Zagrebu...«

»In ti boš naš kmetjski kralj!« so navdušeno zaklicali vsi navzoči.

Toda Matija Gubec jih je resno zavrnil: »Obljubil sem vam, da bom vaš voditelj. Vse, kar sem vam povedal, so le načrti. Te načrte pa uresničimo le, če bomo složni, pametni in previdni. Zahtevam od vsakega nemejeno pokorščino. Kogar zalotim pri najmanjšem samovoljnem dejanju, bo strogo kaznovan. Čuli ste morda, kaj so počenjali kmetje, ko so se polastili

graščine v Brdovcu. Napili so se vina iz grajske kleti. Od veselja niso vedeli početi nič pametnejšega, kakor da so na grmadi zažgali dve stari ženski, ki sta svoj čas stregli Tahiju v boleznih. Vprašam Vas: ali to koristi našemu prizadevanju, da si priborimo staro pravdo?

Prijatelji, naše orožje so le kose, sekire in gorjače. Zato naj se vsak potruži, da si preskrbi primerno orožje. Izvoliti pa moramo tudi izkušenega poveljnika. Ilija Gregorič naj vodi našo vojsko v boj. Zna sukati orožje kakor malokdo. Tudi prebrisan je, saj je dvakrat ušel Turkom iz sužnosti. Ne pravimo mu zaman Prebeg.«

Vsi so bili zadovoljni s poveljnikom, saj so ga poznali kot hrabrega in pametnega moža.

Dosedaj je največ govoril le Matija Gubec, ki je bil pač najuglednejši med njimi. Ko je ta končal, pa so se oglašali še drugi. Vsak je vedel povedati kaj drugega: kako bi pridobili čim več kmetov na svojo stran, kako bi si preskrbeli orožja, živeža in drugih potrebščin in slednjič, kdaj bi pozvali kmetске puntarje k upor. Mnogi so hoteli, naj bi se vzdignili že pred zimo, toda pametnejši so ugovarjali, češ, da je treba, da se skrbno pripravijo vsi. Nazadnje so sklenili, da bi bil najprikladnejši čas po novem letu.

Bližale so se jutranje ure in mesec je že zahajal, ko so možje dokončavali pogovore. Za slovo je Matija Gubec rekel še te besede: »Prijatelji, pojdite in povejte vsem kmetjskim trpinom, da se bliža ura odločitve! Zoi-rajte vsak v svoji okolici ljudi in se z njimi pogovorite o vsem, kar morajo vedeti. Ko pride čas, moramo biti pripravljeni vsi. A pazite, komu zaupate, da ne zve gospoda o naših name-rah. Torej na delo za staro pravdo!«

Po teh besedah so se začeli kmetjski puntarji razhajati. Vsak je molče odhitel na svojo stran.

Mlin je stal zopet samotni kakor prej, le voda je šumela pod kolesi.

Vlado Klemenčič.

SEDEM DEBELIH ...

Vas Mokrače leži v hribih in od tam še ni šel nihče nikamor in nikoli po svetu. Zato imajo v Mokračah navade iz davnih let sem.

Pred leti je prišel skozi vas popotni človek iz doline in je dejal enemu izmed vaščanov, ki je nesel v mlin: »Oča, to je čisto odveč breme, da nosite v bisagi žito v enem kotu, kamenje pa v drugem!«

»A tako?« se je začudil stari mož in povprašal, kako naj naredi.

»I, glejte si no, razdelite tovor žita na pol in vsako polovico stresite na eno stran bisage. Polovico laže boste nosili.«

Drugo pot je kmet res tako naredil, laže je nosil, polovico laže.

»Le komu si nasedel?« so mu dejali sosédje, ko so ugledali to novotarijo. »Tvoj oče je nosil žito le na eni strani, tvoj ded prav tako in vsi pred njim, v drugo polovico bisage pa so devali kamenje za ravnotežje.«

Za izdajalca so imeli tega moža ostali Mokračarji in jezni so bili nanj.

Pa so ostali pri starih navadah in nosili v mlin, kakor od starih časov sem: na eni strani žito, na drugi kamen. Le stari mož ni delal več tako.

Mokračarji so dobili spet priliko, da so se razjeczili nanj, ki je silil v novotarije. Toneta, svojega sina je zapisal v kmetijsko šolo.

»Križ božji! Spet nóri! Fant se bo šel k škricom učiti se kmetovanja. Kako naj ga gospoda uči kmetovanja,



Dve buči in mnogo bučic



„Pri nas rasto take koline“, pravijo pesarji

ko ima opravka le z bukvami...« so se vneli in togotili hriboveci.

Tone pa je bil v šoli priden.

Ko je prišel domov, je prijel kmetovanje v svoje roke. Vaščani, ki so ga od pomladi pa čez poletje prezirljivo zbadali z zaničljivim pridevkom »šolani kmet«, so na jesen umolkni.

Streharjeve njive so dale najlepši pridelek. Tone je znal pripraviti njive, pravilno je znal gnojiti in obdelovati. Pa tudi semena je izbral taka, da so zagotovila dober pridelek.

Na jesen je bilo pri hiši vse veselo.

»Kakor bi imeli sedem debelih let!« je zadovoljno godrnjal gospodar in trepljal Toneta po ramenih. Take pese, takih buč, krompirja in ostalega niso spravili v kašče nikjer drugje.

»Tudi naše fante bomo dali v kmetijsko šolo« so pravili na zimo Mokračarji, ko so videli lep uspeh kmetijskega šolanja pri Streharjevih.

Odslej se je začelo novo, plodnejše življenje na odročnih Mokračah.

-nč-

NEVIDNA UČITELJICA

Na Angleškem skoro ni otroka, ki bi ne poznal obraza vedno smehljajoče se učiteljice Fieldove. Angleški mali otrok danes prav za prav ne hodi več v šolo, temveč v kino. Za to se nora zahvaliti Fieldovi. Ona je dosegla pri oblasteh, da so nižje razrede osnovnih šol izpremenili v kinodvorane. Tu se vsak dan ob določenem času predvajajo filmi. Za te filme skrbi ona. Uspeh teh filmov je zelo velik. Angleški otroci, ki so se prej brigali le za športne igre in filme, so kar čez noč postali pridni učenci.

Fieldova je rekla: »Če se otroci bolj zanimajo za film, kot za učenje, pa naj jih film uči!«

Uvedla je v šoli film, Fieldova se prikazuje na platnu in zastavlja otrokom naloge, ki jih le-ti z navdušenjem rešujejo.

Fieldova živi v Londonu, kjer ima filmsko delavnico. V tej izdelujejo po-

učne filme, jih razmnožujejo in pošiljajo na razne šole. Ti filmi uče vse predmete, razen računstva. Prikazujejo zgodovino vseh mogočih časov in narodov. Fieldova pokupi razne filme drugih družb, ki prikazujejo tuje dežele, običaje in navade. Tako imajo učenci priliko gledati razne pokrajine Amerike, puščave Afrike, ples zamorcev. Ves svet je tu na platnu. Na platnu se prikaže zemlja, ki se vrti, krožijo zvezde v vsemirju, luna se vidi čisto od blizu, prikazujejo se razne tehnične naprave, delo v tvornicah in razne novosti. Angleški otrok sedi v klopi in potuje s svojo učiteljico po vsem svetu in gleda, kaj se po svetu godi.

Vsak dan dobiva Fieldova na stotine zahvalnih pism navdušenih otrok. V vsakem pismu prosijo: »Fieldova, obiščite nas v naši šoli.« Ali Fieldova jim ne more ustreči, ker sedi v tri sto tisoč šolah hkratu.

KDAJ SO LJUDJE ZAČELI KADITI TOBAK

Ko je Kolumb odkril Ameriko, je bil tam tobak že zelo znan ter je igral veliko vlogo pri verskih, posebno pa pri pogrebnih svečanostih domačinov. Ti so mislili, da so jim tobak podarili bogovi in so ga smatrali za sveto rastlino. Bil pa je tudi znamenje miru; to pa posebno takrat, kadar so pokadili s tujcem pipo tobaka.

Oni so ga kadili, njuhal in žvečili. Posušene tobakove liste so kadili zavite v koruzni list. Take cigarete so imenovali »zchar«.

V Evropi so najprej tobak njuhal, in to najbolj radi tega, ker so mislili, da prežene razne bolezni, posebno glavobol. Predvsem so na francoskem dvoru v prvi polovici XVII. stol. zelo pridno njuhal. Kmalu potem so začeli tudi kaditi. Ta strast se je bliskovito razširila po vsej Evropi. Angleška kraljica Elizabeta je postavila posebne učitelje za kajenje, pruski kralj Friderik pa je ustanovil »to-

bačna društva«, ki so prirejala tudi tekme v tem športu.

V nekaterih državah, kakor n. pr. v Rusiji, pa je bilo kajenje strogo prepovedano v XVII. stoletju. Kdor se je v tem pregrešil, je bil tepen z bičem, s »knuto«, ali pa so mu odrezali nos in ga izgnali iz države v Sibirijo. Tudi na Angleškem so kajenje pozneje najstrožje prepovedali in kaznovali prodajalce tobaka in kadilce z dolgoletno ječo in s smrtjo. V Turčiji so tudi zelo strogo kaznovali take prestopke: zločince so obešali ali pa so jim odrezali roke ali noge. Istotako v Švici.

K nam je prišel tobak iz Turčije, ki pa ga je dobila z Benečanskega.

Toda vse te stroge kazni niso mogle zabraniti ogromnega razširjenja tobaka in kajenja. Zato so države ob koncu XVII. stol. uvedle samoprodajo tobaka, da bi tako tudi državne blagajne imele dobiček od te nezdrave razvade.

Mladi kralj pošilja darila

Ko je naš mladi kralj obiskal Gornji grad, Luče in Logarsko dolino, so ga otroci v Lučah skoro obsuli s cvetjem. Nekateri izmed otrok so pritrdili na šopke lističe, na katere so napisali pozdrave kralju in svoja imena.

Okrog 10. sept. t. l. pa je prišel na občino Luče velik zaboj, ki ga je poslal kralj. V tem zaboji je bilo več zavitkov slaščic in čokolade, na zavitkih pa so bila napisana imena otrok, ki jih je kralj prečital na listih, pritrjenih na šopke. Kakšno veselje je zavladalo zaradi tega med mladino okoli Luč in po Logarski dolini, si lahko mislite. Eden izmed fantičev, sinček upokojenega orožnika Kocijana, je napisal na listek, da bi rad prišel na vojno akademijo. Ta je prejel obvestilo, da naj, ko pride njegov čas, vloži prošnjo za sprejem v akademijo naravnost na kralja samega. Vsa dolina se bo gotovo še dolgo spominjala kraljeve dobrote in mu ostala hvaležna vse svoje življenje.

Kralji in kraljevine

Ozrimo se malo po svetu ter poglejmo, kako so si narodi v Evropi in drugod uredili svoje države.

V Evropi vlada danes enajst kraljev in ena kraljica. Imamo pa dve kraljevini več kot kraljev.

Naš mladi kralj Peter II. vlada v Jugoslaviji, kralj Boris v Bolgariji, kralj Ahmed Zogu v Albaniji, kralj Edvard na Angleškem, kralj Gustav na Švedskem, kralj Hakon na Norveškem, kralj Jurij v Grčiji, kralj Karl v Rumuniji, kralj Kristijan na Danskem, kralj Leopold v Belgiji, kralj Viktor Emanuel v Italiji in kraljica Vilhelmina v Holandiji.

Poleg vseh naštetih kraljevin pa je še Madžarska, ki se sicer ponosno imenuje kraljevina, a je po razpadu Avstro - Ogrske ostala brez kralja ter

jo vlada le kraljev namestnik Horthy, ker čakajo Madžari na povratek Habsburžanov. In pa še kraljevina Islandija, ki je v osebni zvezi z Dansko ter jo vlada danski kralj Kristijan.

V Evropi pa so še tri male kneževine. To so Lichtenstein, Luksemburg in Monako. Prvi vlada knez Franc II., drugi kneginja Šarlota, a tretji knez Louis II.

Prav toliko, kolikor je kraljevin in kneževin v Evropi, je pa tudi držav, ki so republike. Našteli smo jih 17. To so: republika Andora v Pirenejih, Avstrija, prosto mesto Dancin, republika Estonija, Letonija, Litva, Nemčija, Poljska, Portugalska, San Marino, Finska, Francija, Češkoslovaška, zvezna republika Švica, Španija in zvezna republika Rusija in Turčija.

Poleg teh je še mesto Vatikan v sredini Rima, ki ga vlada papež.

Poglejmo še v druge kontinente. V Aziji je med nezavisnimi državami, t. j. onimi, ki še niso pod pokroviteljstvom kake evropske velesile, več monarhij kot republik. Te so Afganistan, Irak, Iran ali Perzija, Japonska, Mandžurija, Arabija in Siam.

V Afriki je samo še ena samostojna kraljevina, to je Egipt, in ena republika Liberija. Vse druge države so kolonije raznih evropskih velesil. Tem se je pridružila še nesrečna Abesinija, ki kljub trdovratnemu odporu ni mogla ohraniti svoje samostojnosti.

Amerika pa nima nobene monarhije, temveč same republike in zvezne države.

Kdaj so nastale prve pošne hranilnice?

Prvo pošno hranilnico so ustanovili l. 1861. na Angleškem. Že prej so imeli tam mnogo zasebnih hranilnic, v katere pa ljudstvo ni imelo pravega zaupanja. Začeli so razmišljati, kako

bi se ustanovila hranilnica za nabiranje majhnih vlog. Videli so, da bi bile zato najboljše pošte, ki so razširjene po vsej državi. Te bi pošiljale vloženi denar osrednji državni hranilnici.

Za Angleži so uvedli poštne hranilnice Belgijci l. 1870., Francozi l. 1882., Avstrijci l. 1883., Švedi 1884., Rusi l. 1889. itd.

Naša jugoslovanska poštna hranilnica je bila ustanovljena l. 1921. Pred njo je bila že v Sarajevu od l. 1911., a Ljubljana je imela svoj čekovni zavod od l. 1919., Zagreb pa od l. 1920.

Naša prestolnica in druga velemesta

Danes šteje Beograd 332.000 prebivalcev. Po številu ljudi je 142. mesto na svetu, a v Evropi je na 68. mestu. V Aziji je 36 mest večjih od Beograda, v Ameriki 32, v Afriki 4, a v Avstraliji 2.

V Evropi je 13 mest, ki imajo več kot 1 milijon prebivalcev, v Ameriki 8, v Aziji 9, v Avstraliji 2, v Afriki 1.

Od kdaj imamo nedeljo?

Povsem naravno se nam zdi, da mora po šestih dneh dela priti dan počitka, ko se zapro šole in trgovine in delavnice in uradi, ko lahko brezskrbno pohitimo z domačimi ali s prijatelji v božjo naravo. In vendar je nedeljo postavila šele katoliška cerkev kot »Gospodov dan« za počitek in praznovanje.

Vsekakor je človeštvo že v davnih dobah težilo za tem, da si privošči po šestih dneh težavnega dela dan razvedrila, da je na sedmi dan zbiralo novih moči in sil za naslednje delavnice. Dan počitka pa ni bil vedno in pri vseh narodih isti. Medtem ko je nam nedelja, je bil starim Grkom ponedeljek, Perzijcem torek, Sirijcem sreda, starim Egipčanom četrtek, Turkom petek in Židom sobota.

V začetku krščanstva so imeli prav za prav dva praznika. Judje so

praznovali soboto, kristjani pa nedeljo. In tako so bile tedaj tudi ob nedeljah odprte trgovine in so ljudje delali. Šele cesar Konstantin Veliki je l. 321. prepovedal ob nedeljah vsa nenujna dela, Lev III. pa, ki je vladal od 717. do 741. leta, je slednjič prepovedal vsaktero delo na ta dan.

In to se je ohranilo po vsem krščanskem svetu do današnjega dne.

Koliko ljudi je na zemlji?

Po dognanjih znanstvenikov je živelo leta 1925. na zemlji 1864 milijonov ljudi. Leta 1800. jih je bilo le 775 milijonov. V nadaljnjih 125 letih je človeštvo torej občutno napredovalo, napredovalo v vseh ozirih. Izračunali so, da bo, če pojde tako dalje, čez tri sto let za vse človeštvo svet premajhen.

Pa si mislimo, da bi vse človeštvo sveta spravili po ne vem kaki poti na kak drug planet, ki bi bil večji in vsem primeren! Kolik bi moral biti zaboj za vse človeštvo, ako računamo na osebo prostora 1,7 m dolžine, 40 cm širine in 30 cm višine? Kolik bi bil zaboj? Neverjetno majhen!

Kockast zaboj z višinskim oziroma širinskim robom 675 m! In vse vesoljno človeštvo bi imelo v njem dovolj prostora!

Liter človeške krvi za 1000 din.

Bolniki, ki so izgubili, ali ki so jim zdravniki odvzeli mnogo krvi, ozdravijo le, ako jim vbrizgajo v žilo svežo, zdravo kri. Ali kri ni naprodaj v prodajalnah, treba jo je odvzeti zdravim ljudem. Takih zdravih ljudi, ki so pripravljeni žrtvovati del svoje krvi za denar, je v današnjih težkih časih mnogo. To so ljudje brez posla. V zagrebških bolnicah jim plačajo za vsak liter krvi 1000 din. Seveda morajo biti popolnoma zdravi in močni. Po taki operaciji se taki brezposelni kmalu opomorejo in ko se jim nabere spet dovolj krvi, jo spet ponudijo bolnicam.

Zakaj porabi Jugoslavija malo sladkorja?

Sladkor je zelo važen posebno za prehrano otroka. Najbolj cenijo sladkor zapadne in severne države Evrope. Vzrok tiči v tem, ker se v teh državah brigajo za to, da niso cene sladkorju previsoke in da si ga lahko kupijo tudi revni ljudje. Od vseh evropskih držav je sladkor le v Rumuniji dražji kot pri nas.

Pri nas je sladkor močno obdavčen. Za vsak kilogram sladkorja treba plačati državnega davka in za prevoz od 8,50 din (za zrnat) do 9 din (za kockast). K tem stroškom je treba prišteti še razne občinske doklade, prevozne stroške ter dobiček trgovcev. Razen tega je tudi določena cena za sladkorno peso. Izpod 17,50 din za metrski stot je ne sme nihče prodajati. Iz tega si lahko napravimo tale račun: za 1 kg zrnatega sladkorja dobi država na davkih in za prevoz 8,50 din, poljedelec za 10 kg sladkorne pese (ki so potrebni za 1 kg sladkorja) 1,75 din, dobiček trgovca 0,85 din, skupaj tedaj 11,10 din. Ker se znati sladkor prodaja po 13,50 din, dobe tvornice za stroje, delavske plače, za seme pese, ki ga morajo dajati poljedelcem itd. po 2,40 din za kilogram. Iz tega sledi, da se bo sladkor pocenil le tedaj, ko bo država znižala davke nanj. Nekateri strokovnjaki trde, da bi pri tem država ne izgubila, ker bi se več sladkorja porabilo. Tudi menijo, da bi se s tem odpravilo tihotapstvo sahara, ki je zelo škodljiv, a ga revni ljudje mnogo porabijo, ker je poceni.

Kako računajo mohamedani svoja leta?

Mohamedani ne štejejo leta od Kristusovega rojstva kakor mi, temveč od selitve preroka Mohameda iz mesta Meke v Medino, to je bilo 16. julija 622. Zato štejemo mi 621 let, 6 mes. in 15 dni več kakor Turki.

Oni računajo mesec od enega mlaja do drugega. Zato imajo njihovi meseci 29 dni, 12 ur, 44 minut in 3 sekunde, a leto ima 12 takih mesecev ali

354 dni, 8 ur, 48 minut, 36 sek. A tudi mohamedani imajo prestopna leta, samo ne vsaka 4 leta kot mi, temveč so jih zelo umetno razvrstili v dobo vsakih 30 let.

Požarna škoda

Inž. Dočenc, teh. vodja Gasil. zajed. za drav. banovino je pred kratkim sestavil pregleden seznam požarov v Sloveniji v dobi od 1. januarja do 30. aprila letošnjega leta. Januarja je bilo 44 požarov, februarja 63, marca 107 in aprila 95, skupno torej 309 požarov. Pri 234 požarih je bila škoda delno povrnjena z zavarovalnino, kljub temu pa je še škoda za približno 6.365.360 Din, pri 75 požarih nezavarovanih poslopij pa je bilo škode 376.300 Din. Skupna požarna škoda v 4 mesecih 6.741.660 Din. Gasilci so sodelovali pri 292 požarih. S tem so obvarovali okoli pred razširjenjem ognja, ki bi lahko povzročil pri vseh požarih še 53.198.700 Din škode. Največ požarov je nastalo iz neprevidnosti, pri 48 požarih je sodelovala zlobna roka iz maščevanja, 6 požarov je bilo iz koristoljubja (zavarovalnina!), mnogo pa jih je bilo nepojasnjenih.

Male države v Evropi

Poleg mogočnih velesil imamo v Evropi še 6 malih državic; to so: Lichtenstein, Luksemburg, Andora, Monako, San Marino in mesto Vatikan.

Najmanjša od njih je mesto Vatikan, ki obsega le 0,44 km², a ima 1044 prebivalcev, 677 moških in 367 žensk.

Vseh 6 državic skupaj šteje 355.215 prebivalcev. Kneževina Lichtenstein je v zvezi s Švico. Vojvodina Luksemburg je v zvezi z Belgijo in Holandijo.

Mala pastirska državica Andora, ki leži v Pirenejih, je pod francoskim varstvom, vendar ima na njo tudi španska vlada precej vpliva.

Tudi kneževina Monako je pod francosko zaščito.

Italija varuje malo državico San Marino. Vse te državice pa čuvajo svojo neodvisnost in svobodo.

Zima se bliža!

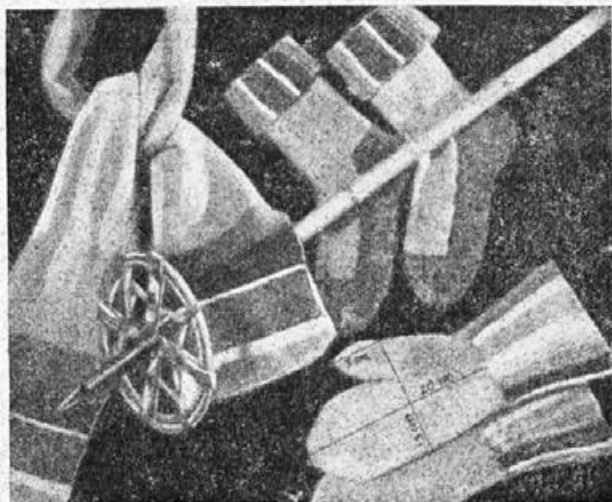
Pridne roke si bodo radi pripravile za zimo vse te lepe reči, ki jih vidite na sliki. Pa saj tudi ne bo mnogo truda. Pričnimo najprej **ogrinjalo**, ki nam bo varovalo vrat pred hudim mrazom in vetrom! Za to nasnujemo 40 pentelj in pletemo desne, na drugi strani prav tako. Tako pletemo tudi dalje, vedno izmenoma. V začetku delamo za okras z več barvami, ki si jih izberemo po svojem okusu. Kot primer vzamemo naslednje barve in jih pletemo: 14 vrst modre, 6 vrst bele, 22 vrst rdeče, 2 vrsti bele, 14 vrst temnorjave in 20 vrst temnomodre barve. Nato nadaljujemo s kako svetlo barvo, dokler se nam ne zdi ogrinjalo dovolj dolgo. Na tem drugem koncu pa pletemo zopet z barvami kot prej, le da začnemo plesti v obratnem redu. To ogrinjalo naj bo 17 cm široko in 168 cm dolgo. **Rokavico** pričnemo plesti pri zapestju. Nasnujemo 52 pentlji (pentelj). Da se nam rokavica polagoma razširi do pričetka palca, moramo

dodajati, in sicer po 3 pentlje v vsaki tretji vrsti in to 7 krat. Vse dodane pentlje pripravimo za palec in jih še nekaj dodamo tako, da jih imamo 24. Sedaj pletemo palec do konca po kroju. Proti koncu snemamo na 4 mestih naenkrat, zadnje pentlje palca dobro sešijemo. Po tem nadaljujemo drugi del, to je ostale prste. Tu snemamo prav tako in tudi sešijemo. Končno spletemo še tretji del — od zapestja proti komolcu. Ta del pletemo ob strani in posebej. Delamo z istimi barvami kot ogrinjalo. Nasnujemo 26 pentelj.

Pletemo v naslednjem vrstnem redu: 6 pentelj svetle barve, kakršne je podlaga, 6 temnomodre barve, 6 temnorjave, 2 bele, 10 rdeče, 2 bele, 6 modre. To delamo, da je dolgo 24 cm. Nato sešijemo oba konca skupaj in končno še na rokavico v zapestju.

Na našem kroju je označena mera za srednje velike rokavice.

Nogavice spletemo na običajni način, le da uporabimo za zgornji del volno v zgoraj označenih barvah.



Okusno volneno ogrinjalo, rokavice in nogavice za zimo

Nogavice se trgajo

Marsikomu se zelo rade tržejo nogavice, posebno na podplatih. Prav rade se strgajo na petah. To lahko preprečimo na ta način, da prišijemo ali pa prilepimo na dotična mesta, kjer se nogavice tako rade trgajo, male kose žameta ali kakega drugega blaga. S tem preprečimo ribanje nogavice z usnjem.

Kako ohranimo pentlje, ko strižemo pletenine

Pletene jopice in druge pletenine se nam po večkratnem pranju raztegnejo ali pa so še iz kakega drugega vzroka neporabne za nošo. Mi bi jih radi predelali, a pri tem bi jih morali rezati. Da se nam ne spuste pentlje, si lahko pomagamo na enostaven način: Na pletenini, ki jo nameravamo predelati, si zaznamujemo kraj, kakršnega si želimo za ta kos, in po tem kroju prešijemo na šivalnem stroju 1 do 2 mm vstran vsaj dvakrat. Nato lahko brez skrbi strižemo, ne da bi se nam spustila katera pentlja.

Nova krpa na obleki

Mati je skrbno zakrpala hčeri obleko z novo krpo. Toda, joj! Ko si je hčerka oblekla popravljenno obleko, se je krpa že na daleč razločila od že obnošene obleke. Preden začnemo krpiti, moramo vedno oprati krpo in jo posušiti na soncu, da obledi. To storimo večkrat, dokler krpa ni enaka obleki.

Kam shranimo gumb

Kadar potrebujemo kak gumb, se navadno vedno jezimo, ker ga iščemo med ostalimi gumbi, a ga šele po dolgem iskanju najdemo. Zato je najbolje, da vedno vsak gumb sproti pritrdimo na posebno lepenko ali na kak debel kos blaga. Tako bomo imeli vse vrste gumbov hitro pred očmi in bomo lahko hitro in mirno našli gumb, ki ga iščemo.

Madeži na blagu

Če niso madeži na blagu preveliki, jih tudi sami odpravimo. Blago položimo na bel debel pivnik, ga lepo zgladimo in namočimo z bencinom, bencolom ali terpentinom. Na to položimo drugo polo pivnika ter obtežimo vse to z knjigami ali čim drugim. Če niso madeži zastareli, jih bo pivnik vpil vase. Zelo stare madeže pa odpravimo z vročim likalnikom, s katerim potegujemo po pivniku. Na mastne madeže potresemo še krompirjeve moke in likamo po pivniku, ki ga položimo zgoraj. To delamo z zelo vročim likalnikom.

Predali se težko odpro in zapro

Čestokrat odpiramo oziroma zapiramo predale z veliko težavo. To se zgodi zaradi vlage. To napako popravimo na enostaven način: ob stranskih robovih podrgnemo s kosom mila, to je vse. Presenečeni boste, ko vam bodo predali zopet lepo tekli.

Čiščenje barvanega usnjenega pasu

V vroči vodi poplaknemo jele novo sol in jo ohladimo ter nato drgnemo madež tako dolgo, dokler je še kaj pene. Če madeži ne izginejo takoj, se napravi to še enkrat. Potem se dotično mesto posuši z mehko krpo in se še nekoliko podrgne z beljakom. Za to zadostuje ostanek v jajčni lupini. Na ta način odpravimo tudi madeže z barvanih usnjenih čevljev.

Kaj storimo z ostanki mila

Nikdar ne moremo mila popolnoma izrabiti, ostanejo nam še koščki. Marsikje zavržejo te ostanke. Varčna gospodinja pa bo znala tudi te uporabiti v svojem gospodinjstvu. Take koščke bo rabila pri pranju: zmetala jih bo v kotel, kjer se bodo prekuhali. Pri čiščenju kuhinjskih tal pa jih bo položila na krtačo in z njo čistila.

23. XI. 1747 se je rodil v Reggiu veliki človekoljub in domoljub žiga Cojz, ki je bil podporni in idejni vodja Cojzovega krožka, središče tedanjega slovenskega kulturnega dela. Cojz je ustvaril podlago za znanstven študij jezika, zgodovine, narodopisja itd. Umrl je Cojz v Ljubljani leta 1819.

*

24. XI. 1936 je poteklo ravno trideset let, kar so pri Sv. Lovrencu pod Krnom položili v hladno zemljo našega pesnika Simona Gregorčiča. Simon se je rodil tisto leto kakor Jurčič (1844. l.) na Vrsnem, ki leži pod Krnskimi pogorjem, na levem bregu lepe Soče. Ta zdrava, sončna gorska pokrajina je dala Goriški in Primorski najodličnejše pesnike in vzgojitelje. Dala nam je tudi pesnika Simona, ki se je najbolj priljubil preprostemu ljudstvu s svojimi pesmimi, ker je njegova pesem prihajala iz srca in je iskala src. Bil je nežen in po svojem značaju še posebej mil in mehak, toda v borbi za narod in njegove pravice je bil trd in neupogljiv. Bil pa ni samo pesnik, bil je tudi prerok. Še ni preteklo deset let po njegovi smrti, pa se je že izvršila strašna prerokba, o kateri je Gregorčič pel v »Soči«. Grob preroškega pesnika ne leži več med nami, leži onstran meje. Njega ni več med nami, njegova lepa pesem pa je ostala, še vedno osvaja naša srca in jih plemeniti.

*

25. XI. 1923 je umrl v Rogaški Slatini veliki pesnik in pisatelj Josip Stritar. Stritar se je rodil 1836 v vasi Podsmreki pri Velikih Laščah. Kakor njegov rojak Levstik je tudi on začel pesniti in pisateljovati že na gimnaziji. Vse svoje življenje je posvetil literarnemu delu. Bil je kritik, pesnik in pisatelj. Stritar se odlikuje po izvrstnem opazovanju, lepem narodnem izražanju in izglajenem slogu.

*

1. XII. 1918 je regent Aleksander sprejel delegate Narodnega Vijeća in slovesno proglasil »združitev Srbije s pokrajinami neodvisne države Slovencev, Hrvatov in Srbov v enotno kraljevino Srbov, Hrvatov in Slovencev«.

*

3. XII. 1850 se je v Moravčah rodil dr. Fran Detela, pisatelj povesti, zgodovinskih romanov, satir itd. V večini svojih del pisatelj bica s posmehom razne ljudske in družabne napake. Ima bogato domišljijo in dar lepega pripovedovanja. Detela je umrl leta 1926.

*

3. XII. 1800 se je rodil France Prešeren, pesnik, ki je po svetu dokazal, da je tudi slovenski jezik sposoben za lepo pesem. S Prešernovo pesmijo je slovensko slovstvo doseglo po vsebini in obliki tedanje svetovno slovstvo. Svoje pesmi je zbral leta 1847. Poleg Dalmatinove Biblije je to najvažnejša knjiga slovenske literature. France Prešeren je umrl 8. februarja 1849. Pokopan je v Kranju.

*

11. XII. 1918 je umrl Ivan Cankar. Cankar je naš največji pisatelj. Dosegel je svetoven sloves. V njegovih delih zveni ljubezen do siromakov, žalost nad zaslepljenostjo naroda, jeza in posmeh nad krivico, lažjo, hinavščino, strahopetnostjo, ki jih je videl v javnem življenju. Rodil se je 1876 na Vrhniki, umrl pa je 11. decembra 1918 v Ljubljani.

*

19. XII. 1828 rojen Anton Janežič. Izšel je iz Slomškovega koroškega kroga. Spisal je dobra slovenska berila za koroške in štajerske gimnazije. Ustanovil je »Slovenski glasnik«, v katerega so pisali Levstik, pozneje Stritar in Jurčič. Janežič je umrl 18. septembra v Celovcu.

DEKLICA IN ROŽICA

Rožica deklico gleda,
rdečo obleko ima,
deklica žalostna, bleda
prosi jo, šepeta:

»Bolna sem, rožica rdeča,
ves moj obrazek je blede,
v tebi je zdravje in sreča,
daj tudi meni ga spet!«

Jeraj Jožica,

II. raz. viš. osn. šole v Dobu.

KAKO SEM SREČAL MEDVEDA

Velikokrat sem prosil ata, da me vzame s seboj v gozd. Nekega dne pri večerji mi naroči, da naj si pripravim nahrbtnik in naj grem zgodaj spat, da bom mogel ob zori vstati. Ko me je ata zjutraj zbudil, sva si oprtala vsak svoj nahrbtnik in jo mahnila nekoliko po cesti, potem po stezi in deloma tudi po bližnjicah v bližnjo gor. Hodila sva skozi gozd, ki je bil podoben nekakemu pragozdu. Na lažih sva videla srnce, ki se naju niso prav nič bale. Kmalu na to sva preplašila tropo jelenov in košut. Počakala sva tiho, da so se živali razbežale, da jih ne bi preveč preplašila. Pošteno sem se prestrašil, ko je ob stezi tik mene sfrčal velik ptič z glasnim frfo-tanjem.

Ata me je pomiril in mi povedal, da je bila to le divja kura. Po poti mi je pripovedoval, kako se je srečal z medvedom, mi kazal mesta, kjer so bili zadnja leta ustreljeni volkovi. Nisem se bal, ker sem bil z atom, vendar sem gledal v gozd na vse strani, če ne preži kje morda kak medved ali pa celo volk. Na kolovozu mi je pokazal ata staro medvedovo sled, katero sva zmerila. Šapa je bila široka 17 cm. Zelodček se je že oglašal. Prosim ata, da nekoliko pogledava v nahrbtnik. Ata mi je dal pomarančo in rekel, da bova južnala, ko prideva na vrh. Lezla sva preko

debelih jelk. Ata se naenkrat ustavi in mi pokaže cementne mejnike z vklesanimi številkami. Bila sva na državni meji. Meja v gozdu je 4 m širok posekan pas, po katerem pelje steza, ki ima na obeh straneh številne mejnike. Vsedla sva se na podrito jelko in odprla nahrbtnik. Zelo nama je teknilo. Gledal sem malo plašno preko meje, ko se pojavi za nama graničar, ki je gledal tako samozavestno preko meje, da se nisem niti najmanj bal. Prisedel je k nama. Po gozdu ob meji pa pride pet laških fašistov, s širokimi klobuki, črnimi srajcami in hlačami na meh. Dvignili so desnico in šli dalje za mejo. Šla sva z atom nekaj časa po meji in prišla sva na rob, odkoder je bil lep razgled na Hrvaško in Italijo. Ker je v bližini lepa cesta, sva jo mahnila kar po njej. Ker sem bil že truden, sem stopal molče poleg očeta. Naenkrat ata obstoji in že sem zaslišal neko pihanje. Na ovinku ceste na desno je držal kolovoz iz leve strani. Tam je stala velika široka postava in glasno pihala »uff«. Bila je komaj 15 korakov od naju. Očka mi pravi potihoma: »Ali vidiš medveda, dobro si ga oglej in zapomni si, kdaj si ga videl.« Stal je na zadnjih šapah, prednje je pa imel dvignjene. Gobec je imel na pol odprt in je sunkoma pihal. Kljub temu je pa čisto prijazno gledal s svojimi malimi očmi. Morala bi iti mimo medveda. Midva sva mirno stala, medved pa tudi. Bil je skoraj tako velik, kakor moj oče. Od časa do časa je zapihal. Med širokimi pleči je bila široka, debela glava. Očka mi pravi glasno: »No, ali se ga kaj bojiš?« Medved je to slišal, se obrnil in se spustil na vse štiri noge. Šel je par korakov po kolovozu nazaj, toda kmalu se je zopet obrnil, se postavil na zadnje šape in nekolikokrat zapihal. Očka mi reče na glas: »No, zdaj pa pojdiva počasi dalje.« Ko sva napravila korak, se je medved spustil na vse štiri, se obrnil, zagodrnjal in jo zelo urno ubral v gozd. Šla sva po cesti naprej, ata mi je rekel: »Le dobro si zapomni, tako blizu in tako velikega medveda ne boš videl morda kmalu v svojem življenju. Ampak blede si pa le.« Ko sem zvečer doma pripovedoval o tem dogodku, so me kar odprtih ust poslušali.

Igor Pleško, IV. raz., Kranj.